

**Kádár János és Nyikita Sz. Hruscsov az ENSZ
Közgyűlésének XV. ülészakán 1960-ban**

Jelige: Hruscsov cipője

Tartalomjegyzék

Előszó	4
1. Az eseményt befolyásoló nemzetközi folyamatok	6
1. 1. Az amerikai-szovjet viszony főbb tendenciái (1945-1960)	6
1. 2. A keleti blokkon belüli kooperáció és az ENSZ	7
1. 3. A dekolonizáció és a kongói krízis az ENSZ-ben.....	9
2. Az utazás előkészítése	11
2.1. A magyar előkészületek	11
2.2. A szovjet előkészületek.....	14
2.3. Az amerikai reakciók	16
3. Az ENSZ Közgyűlésén	18
3.1. A napirend.....	19
3.2. Beszéd, nyilatkozatok.....	20
3.3. Szavazások és viselkedés	26
3.4. Amerikai válaszok.....	27
4. Találkozók és médiaszereplések az ENSZ-en kívül.....	29
4.1. Találkozók, fogadások	29
4.2. „Hruscsov (...) sajtókonferenciát tartott az orosz delegáció erkélyéről, mint valami lehetetlen Júlia...” - Médiaszereplések	31
4.3. „Mindenesetre Kádár elvtársat nem irigylem, (f)elkészülhet egy jól megszervezett tüntetésre.”	33
5. Nemzetközi sajtóvisszhang és magyar hangulatjelentések	34
5. 1. The New York Times.....	35
5.1.1. Hruscsov részvétele	35
5.1.2. Kádár részvétele.....	36
5.2. Pravda	37
5.2.1. Hruscsov részvétele	37
5.2.2. Kádár részvétele.....	38
5. 3. Népszabadság.....	38
5.3.1. Hruscsov részvétele	38
5.3.2. Kádár részvétele.....	39
5.4. A három lap reakciójának összehasonlítása	40
5.4.1. Hruscsov az ENSZ Közgyűlésén.....	40
5.4.2. Kádár az ENSZ Közgyűlésén	41
5.5. Magyar ügynökök hangulatjelentései	42
6. A z ENSZ Közgyűlésén való részvétel értékelése és összegzés.....	43

7. Bibliográfia.....	46
Levéltári források.....	46
Publikálatlan iratok.....	46
MSZMP PB Iratok.....	47
Declassified Documents Reference System	48
Forráskiadványok, forrásközlések, memoárok	49
Monográfiák.....	51
Disszertációk.....	53
Tanulmányok	53
Kronológiák, lexikonok	54
Újságcikkek.....	54
Amerikai Magyar Népszava	54
Pravda	54
Népszabadság	55
The New York Times	56
Internetes források.....	59
Szakdolgozatok, TDK dolgozatok	59

Előszó

Dolgozatomban a magyar és a szovjet delegáció részvételét vizsgálom az Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ) 1960 szeptemberében megnyílt XV. Közgyűlésén, valamint bemutatom New York-i találkozóikat és az események nemzetközi sajtó visszhangját. A vizsgálat folyamán különös figyelmet szentelek Nikita Sz. Hruscsov, a Szovjetunió Kommunista Pártja főtitkárának és Kádár Jánosnak, a Magyar Szocialista Munkás Párt főtitkárának részvételének. Azért esett erre a két személyre a választás, mert hozzájuk kapcsolódik forrásbázisom döntő hányada, továbbá napjainkban egyre népszerűbb kutatási téma hazánk 1945 utáni nemzetközi helyzete. A téma relevanciáját bizonyítja a Hruscsov-korszak újraértékelésének időszerűsége, és a harmadik világ napjainkban is sajátos helyzetének történeti aspektusának vizsgálata, ezeken túl pedig a vezetők elleni tüntetések megismertetése által az eddig kevésbé kutatott 1956-os menekültek amerikai közéleti tevékenységébe is bepillantást nyerhetünk.

A dolgozatom megírásához felhasznált forrásokat többek között a californiai Yorba Linda városában található Richard M. Nixon Elnöki Könyvtárban, a Kansas állambeli Dwight D. Eisenhower Elnöki Könyvtárban gyűjtöttem. Washington D.C.-ben, a Kongresszusi Könyvtárban igénybevettem a Declassified Documents Reference System nevű adatbázist, amely hazánkban nem érhető el és titkosítás alól feloldott, sokszor nyomtatásban nem publikált iratokat tartalmaz. Megosztotta velem forrásait Peter Carlson a *Washington Post* egykori munkatársa, aki 2009-ben könyvet jelentetett meg Hruscsov amerikai útjairól.¹ Interjút készíthettem Szergej Hruscsovval, az egykori szovjet pártfőtitkár fiával,² továbbá Hollai Imrével,³ aki 1960-ban a MSZMP Központi Bizottságának Külügyi Osztályát vezette és a Közgyűlésre utazó magyar delegáció tagja volt. Továbbá az ENSZ digitalizált levéltári forrásainak köszönhetően az eseményen elhangzott beszédek, szavazások eredményei is elérhetőek a világhálón, amiket forrásként szintén felhasználtam.⁴ A hazai közgyűjtemények közül felkerestem a Magyar Nemzeti Levéltár magyar-amerikai és kínai kapcsolatokra vonatkozó iratokért, az Országgyűlési Könyvtárban feldolgoztam az ENSZ letéti gyűjteményben a témára vonatkozó irodalmat, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában pedig magyar ügynökök hangulatjelentéseit tanulmányoztam.

Elsőként az eseményt befolyásoló nemzetközi légkört mutatom be, többek között kitérve a kelet-nyugati kapcsolatokra, a dekolonizációra (különös tekintettel a kongói krízisre) és az 1956 utáni keleti blokkon belüli folyamatokra. Ezt követően az utazás előkészületeit ismertetem szovjet és magyar oldalról az ezekre érkezett amerikai reakciókkal együtt. Miután a Közgyűlésen történteket

¹ CARLSON, 2009.

² III. számú melléklet

³ VI. melléklet

⁴ Az online elérhető anyagok listája: <http://research.un.org/en/docs/ga> (Letöltés ideje: 2014. 03. 14.)

bemutattam, egy külön fejezetben az ENSZ épületén kívül történt eseményekre, vagyis a találkozókra, média tevékenységre és tüntetésekre térek ki. Végül a *The New York Times*, a *Pravda* és a *Népszabadság* alapján elemzem a sajtó reakcióját a cikkek időbeni eloszlása és számuk tükrében.

A kutatás megkezdése előtt két fő hipotézist állítottam fel a kurrens szakirodalom alapján. Az első, hogy a látogatás nem azért jött létre, hogy Hruscsov az amerikai-szovjet kapcsolatokat helyreállítsa, hanem annak érdekében, hogy a harmadik világ országainak támogatását elnyerje. Ehhez kapcsolódóan a levéltári iratokban kerestem az amerikai-szovjet együttműködések jeleit, mert feltételeztem, hogy ez nem szakadt meg, mert a legújabb hidegháborús korszakolás szerint ekkor már enyhülésről beszélhetünk.⁵ A második előfeltevés pedig a keleti blokkon belüli kooperációra vonatkozott, vagyis hogy Sztálin halála után a tömbön belüli változások ellenére szoros maradt az együttműködés külpolitikai kérdésekben a Szovjetunió és a szocialista országok között. Ezekhez megvizsgáltam, hogy miként fogadta az Amerikai Egyesült Államok a szocialista országok vezetőinek érkezését, milyen intézkedéseket foganatosított velük szemben. Elemeztem a keleti blokk vezetőinek beszédeit, hogy kiderüljön, mennyire volt egységes a Közgyűlésre érkezett szocialista delegációk fellépése. A sajtóorgánumok vizsgálata során fontosnak tartottam azt is megnézni, hogy mikor és mennyi írás foglalkozott Hruscsov szereplésével, hogy kiderüljön mennyire tartotta fontos eseménynek a nyomtatott média az utazást.

Hruscsov 1960-as útjáról már többen is írtak. Az utazás után 1960-ban már olyan kiadványok jelentek meg, amelyek Hruscsov egy vagy több nyilatkozatát, beszédét tartalmazták.⁶ A témáról önálló könyv eddig nem született, de megtalálható az esemény a legnagyobb Hruscsov biográfiákban,⁷ a Szovjetunió történetét bemutató művekben⁸ és az ENSZ történetével kapcsolatos kiadványokban is.⁹ A *Foreign Relations of the United States* című forráskiadványban egy fejezet a szocialista vezetők jelenléte alatt történetekkel foglalkozik.¹⁰ A részvételtől néhány Dwight D. Eisenhower életrajzban is találhatunk információkat.¹¹ Az esemény a jelentősége miatt több egyetemi tankönyvbe is bekerült.¹² A témát kutató szerzők azonban kerülték a sajtóviszhang vizsgálatát, pedig százas nagyságrendben jelentek meg cikkek, karikatúrák a világ minden táján az újságokban. Dolgozatom új eredményeket hozhat továbbá az esemény amerikai-szovjet együttműködések vizsgálatában is, mivel az amerikai iratokban a szovjet javaslatok megjelenését is kerestem, amelyre a korábbi szerzők nem szenteltek

⁵ BÉKÉS, 2004. 137. ; Bővebben lásd. BÉKÉS, 2012. 5-15.

⁶ KHRUSHCHEV, 1960. ; FODOR, 1960. ; BÉKÉÉRT, 1960.

⁷ TAUBMAN, 2004. 472--479. ; FURSENKO-NAFTALI, 2006. 292-323. ; MEDVEGYEV, 1989. 197-201. ; KHRUSHCHEV, 2000. 407-416. ; URBÁN, 1994. 28.

⁸ SZOVJET, 1980. 516-517., 524. ; KRAUSZ-SZILÁGYI, 1992. 204.

⁹ KISS, 2006. 158-159. ; CHAMBERLIN-HOVET-HOVET, 1970. 45-47. ; ENSZ, 2013. 325.

¹⁰ FRUS, 1958-1960. Vol. II. 5. fejezet ;

¹¹ NEWTON, 2011. 330. ; DIVINE, 1981. 153.

¹² FISCHER, 2005. 198-201. ; HORVÁTH-PARAGI-CSICSMANN, 2013. 162.

figyelmet. Kádár János első nyugati útjáról pedig nem született eddig egy bekezdésnél hosszabb feldolgozás a történeti irodalomban. Továbbá az olyan részletekről is létezik külön szócikk a Wikipédián, mint a „cipő verős incidens”.¹³

A szakirodalmi feldolgozások mellett több fajta korabeli forrást is használtam. Többek között sajtótermékeket, mivel Hruscsov látogatása mindvégig nagy médiavisszhanggal járt és ezekből nem csak az események rekonstruálhatók, hanem azok sajtóban történő interpretálását is vizsgálni lehet. Ehhez az adott országok legnépszerűbb napilapjait használtam, vagyis az USA esetében a *The New York Times*, a Szovjetunió kapcsán a *Pravdát*, hazánk kapcsán a hivatalos magyar pártlapot, a *Népszabadságot*. A publikálatlan levéltári iratok közül amerikai oldalról Richard M. Nixonhoz a választási időszakban eljuttatott iratokat, Christian A. Herter leveleit és dokumentumait és a Magyar Külügyminisztérium korabeli anyagait. Vizsgáltam beszédeket és nyilatkozatokat, amik a korabeli sajtóból és kiadványokból is elérhetőek. Végül az oral history módszerét is igénybe vettem Hruscsov fiával, magyar emigráns tüntetőkkel készített interjúim és a memoárok felhasználása által.

1. Az eseményt befolyásoló nemzetközi folyamatok

1. 1. Az amerikai-szovjet viszony főbb tendenciái (1945-1960)

Az amerikai és szovjet célok és reakciók megértéséhez vissza kell mennünk a hidegháború kezdetéhez és a két szuperhatalom geopolitikai helyzetéhez. A második világháborút követően az Amerikai Egyesült Államok hidegháborús külpolitikájának alaptézisévé vált a feltartóztatás.¹⁴ A fogalom George F. Kennan úgynevezett „hosszú táviratából” származik, amelyben a moszkvai diplomata a Szovjetunió terjeszkedésének megakadályozását javasolta az amerikai kormánynak.¹⁵ A szerző egy évvel később egy újabb tanulmányában a feltartóztatás alapjának a legiparosodottabb területeket tekintette.¹⁶ Ezt a külpolitikai gondolatot valósították meg később a Truman-doktrínában.¹⁷ Ez az alapelv az ENSZ XV. Közgyűlésén is érvényesült, mivel mindent megtettek annak érdekében az amerikai hatóságok, hogy ne kerüljön a keleti blokkhoz egyik harmadik világbeli ország sem.

A feltartóztatás fogalma magában hordozza a status quo megőrzésére való törekvést is. Békés Csaba kutatásai nyomán tudjuk, hogy az 1956-os magyar forradalom szuperhatalmi rendezésének legfőbb mozgatórugója a status quo megőrzése volt. Emiatt a szovjet vezetésnek a kelet-közép-európai országok miatti katonai fellépéstől már nem kellett tartania.¹⁸

¹³ Az eseményt az angolszász szakirodalom ezzel a kifejezéssel illeti. http://en.wikipedia.org/wiki/Shoe-banging_incident (Letöltés ideje: 2014. 01. 14.)

¹⁴ KISSINGER, 2008. 458.

¹⁵ FISCHER, 2005. 91. ; FEHÉR, 2007. 207-208.

¹⁶ FEHÉR, 2007. 208-209.

¹⁷ FISCHER, 2005. 100. ; SZILÁGYI, 2013. 81-83.

¹⁸ BÉKÉS, 2006. 116.

A Szovjetunió azonban a Sir Halford J. Mackinder által meghatározott „magterületen” kívül, mind az ún. belső- és külső peremíven is igyekezett szövetségeseket találni.¹⁹ Ezt Hruscsov békés, gazdasági úton próbálta megvalósítani, többek között ezért is tett látogatást több ázsiai és európai országban vagy fogadta vezetőiket Moszkvában. A harmadik világ országai felé pedig a kulturális diplomácia eszközével is közeledett, hiszen 1960-ban indult Moszkvában a Népek Barátsága Egyetem. A Szovjetunió továbbá több államfői és külügyminiszteri találkozón is képviseltette magát.

A haditechnológiai szembenállás a Szputnyik 1957-es fellövésétől kezdve új szintre lépett. Ezt követően a szovjet propaganda folyamatosan tájékoztatta a világot az űrkutatás terén elért sikereiről. Az Egyesült Államok erre válaszul fejlesztette fel atom-tengeralattjáró flottáját és kezdte meg az U2 kémrepülőgépek használatát a keleti blokk feltérképezésére.²⁰ Az 1958-tól létrejövő kooperáció a kelet-nyugati viszonyban azonban 1960. május 1-jén megszakadt, és ezt Hruscsov az Eisenhower kormányzattal nem tudta és nem is akarta látványosan újra megteremteni.²¹ Az 1960. május közepén Párizsban összeült csúcstalálkozón sem sikerült együttműködnie a szuperhatalmaknak. Hruscsov egy évvel korábbi Camp Davidben tett látogatásakor létrejött pozitív légkör eltűnt.

Mint ahogy látni fogjuk, a szovjet és amerikai külpolitika itt felvázolt tendenciái az ENSZ XV. Közgyűlésén is tetten érhetőek voltak. Miközben a Szovjetunió új szövetségeseket keresett, az Egyesült Államok próbálta ebben megakadályozni. Az kelet-nyugati kapcsolatokat pedig egyik fél sem próbálta helyreállítani az 1960. május 1. előtti állapotokra. Mindkét szuperhatalom békés eszközöket alkalmazott céljai elérésének érdekében és gyakori személyes konzultációkra is sor került a potenciális szövetséges országok képviselőivel.

1. 2. A keleti blokkon belüli kooperáció és az ENSZ

Az ENSZ létrejöttékor elfogadott alapokmány előszavában szerepel, hogy az Egyesült Nemzetek népei „*egyesítik erőiket a nemzetközi béke és biztonság fenntartására*”.²² Az Egyesült Államok a Közgyűlés és a Biztonsági Tanács tagjaként a kezdetektől fogva meghatározó tagja a szervezetnek. Utóbbi intézményben a Szovjetunió szerepe a koreai háborútól kezdve mind meghatározóbbá vált, mivel azt követően aktívan részt vett a Közgyűlés szavazásain. Egy 1960 nyarán lezajlott esemény

¹⁹ MacKinder geopolitikai nézetéről lásd. FISCHER, 2005. 92-98. ; SZILÁGYI, 2013. 39-43. ; SZILÁGYI, 2011. 1362-1373.

²⁰ A technológiai szembenállásról lásd. FISCHER, 2005. 171- 180., 183-185., 191-192.

²¹ A U2 kémrepülőgép lelövésének hatásairól a hazai szakirodalomban lásd. FISCHER, 2005. 192-195. ; HORVÁTH-PARAGI-CSICSMANN, 2013. 160-161. Hazai sajtóvisszhangjáról lásd. EZER, 2006. A leggazdagabb feldolgozása angol nyelven olvasható: BESCHLOSS, 1986.

²² Az ENSZ Alapokmánya. 1945. 07. 26. (<http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=HBJFWJ> (Letöltés ideje: 2014. 1. 14.))

mérföldkönek számít ebben a folyamatban, hiszen a BT minden tagja megszavazta az ENSZ békefenntartóinak bevetését a kongói krízis rendezése érdekében.²³

A világ országai között fennálló kapcsolatok az ENSZ Közgyűlésében is tükröződtek. Különböző erősségű és eltérő alapon szerveződő csoportosulások jöttek létre. 1960 óta a részt vevő országok száma majdnem megduplázódott. A korabeli szakirodalom alapján ismertetem ezeket a csoportokat. Az angolszász szerzők csoportosítása szerint az egyetlen blokk a Közgyűlésen a szovjet blokk, amely kezdetekben a Szovjetunióból, Belorussziából és Ukrajnából állt, de a tagok száma 1960-ra a háromszorosára nőtt.²⁴ Ezt azért nevezték blokknak, mert rendszeresen tárgyalt az összes résztvevő a szavazások előtt, ahol mindannyian ugyanarra a lehetőségre voksoltak, illetve az ENSZ-en kívül a Varsói Szerződés és a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa is összetartotta a tagállamokat.²⁵ A bandungi konferencián érdekelt országok is egy, az ENSZ-en kívül létező szövetségük miatt alkottak egy csoportot az Közgyűlésen.²⁶

Fontos tendencia, hogy a szavazásokon a szovjet blokk országai voksoltak legkevésbé együtt a többséggel, szemben Latin-Amerika országaival és az arab országokkal.²⁷ Továbbá a Közgyűlés XV. ülésszakán is jelenlévő tendencia az ENSZ tagállamok számának növekedése. 1946 után csak az 1955-ös év számított kivételnek abban, hogy a tagságot nyert államok zöme nem európai volt.²⁸ A legtöbb új állam a semleges oldalra állt - ezen országok szavazatait a szuperhatalmak megpróbálták elnyerni.²⁹ Az ENSZ Közgyűlésének első tizenöt évében a legnagyobb egységet a latin-amerikai országok alkották. Azonban 1960-tól kezdve a frissen önállósuló afrikai államok felvételével, amelyek az ázsiai országokkal gyakran egységesen léptek fel közös érdekeikért (antikolonializmus, gazdasági fejlesztések stb.), létrehozták a legnagyobb csoportosulást az ENSZ-ben.³⁰

A protokollnak megfelelően az új tagállamokról a Közgyűlés legelején szavaztak, így történt ez 1960-ban is. A korábbi években a magyar kérdés, Kína és a két koreai ország tagságának kérdése mindvégig napirenden volt. Mivel az 1950-es évek végétől egyre több ország lépett ki a gyarmati sorsból, ezzel kapcsolatban az ENSZ-nek is lépnie kellett.

²³ A Biztonsági Tanács 143. számú határozata tartalmazza a szavazás részleteit is. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/143%281960%29 (Letöltés ideje: 2014. 1. 14)

²⁴ HOVET, 1960. 47. ;

²⁵ HOVET, 1960. 45. ; BAILEY, 1960. 39.

²⁶ HOVET, 1960. 38-40.

²⁷ HOVET, 1960. 103-105.

²⁸ Az ENSZ bővülésének kronológiai áttekintése megtalálható a szervezet honlapján: <http://www.un.org/en/members/growth.shtml> (Letöltés ideje: 2014. 01. 14.)

²⁹ KARAFEAS-SMART, 1965. 769.

³⁰ KARAFEAS-SMART, 1965. 764-765.

1. 3. A dekolonizáció és a kongói krízis az ENSZ-ben

A volt gyarmati országok függetlenné válása egy hosszú folyamat, amelyben a hidegháború időszakában mind az ENSZ-nek, mind a szuperhatalmaknak egyaránt szerepe volt. A folyamat a világ több kontinensén párhuzamosan zajlott, azonban a legtöbb önálló ország Afrikában jött létre. Az ázsiai régióban elsősorban az Egyesült Királyságtól szakadt el a legtöbb ország, Afrikában azonban az angol területek mellett francia, olasz és belga gyarmati területek is önállóvá váltak.³¹ Az egyes afrikai gyarmatok eltérő módon nyerték el függetlenségüket, elhúzódó fegyveres konfliktusra Kongó és Algéria esetében került sor a hidegháború első évtizedeiben.³²

A harmadik világ kooperációja már az ötvenes évek közepén elindult, amikor is a semlegességben hívó országok képviselői Bandungban konferencián vettek részt. Ez az együttműködés az ENSZ-ben is jelen volt. Ez a kapcsolat az El nem kötelezettségek mozgalmának létrejöttével továbbfejlődött 1961 szeptemberében a belgrádi konferencián.³³

1960-as év mérföldkőnek számított az afrikai országok és az ENSZ történetében, mert az ekkor felvételt nyert tagállamok közel mindegyike a fekete kontinensen volt megtalálható. A Közgyűlés XV. ülésszakának legfontosabb döntése is a gyarmati sorból önállósodó államokhoz kapcsolódott. Ez nem volt más, mint az 1514. számú határozat, más néven dekolonizációs nyilatkozat elfogadása.³⁴ Ennek köszönhetően három teljes önkormányzatisági lehetőség közül választhattak az önállósodó államok: egy másik független országhoz való társulás, integráció vagy függetlenség megvalósítása által.³⁵

Kongó esetében a függetlenség kikiáltását polgárháború követte. A belga gyarmatosítók komolyabb előkészítés nélkül 1958-ban kezdték el a dekolonizációs folyamatot. A. J. van Bilsen közigazdász 30 év alatt képzelte el a függetlenedést, azonban Patrice Émery Lumumba és más kongói politikusok nyomására 1960. június 30-ára ki kellett tűzni a kongói függetlenség napját.³⁶ Egy nyersanyagokban gazdag és kitermelésükben az egyik élenjáró ország vált ekkor önállóvá és első miniszterelnöke Lumumba lett.³⁷ Mivel egy szomszédos ország is a Kongó nevet vette fel, így a két országot a korszakban fővárosaik alapján különböztették meg (Leopoldville-i Kongó és Brazzaville-i Kongó). Alig öt nappal a függetlenség kikiáltását követően Leopoldville mellett egy helyőrségben lázadás tört ki.³⁸ Öt nappal később belga ejtőernyős alakulatok érkeztek a békefenntartására.³⁹ A hónap

³¹ Az afrikai dekolonizációs folyamat vonatkozó szakaszáról áttekintést olvasható BÚR, 2011. A. 51- 62. ; BÚR, BÚR, 2011. B. 84-113. ; FISCHER, 2005. 86-88.

³² Az egyes országok dekolonizációjáról lásd. BÚR, 2011. B. 105-114.

³³ A témáról bővebben lásd. FISCHER, 2005. 143-146., 210-211.

³⁴ A szövege megtalálható angolul az alábbi hivatkozáson: <http://www.un.org/en/decolonization/declaration.shtml> (Letöltés ideje: 2014. 01. 14.)

³⁵ ENSZ, 2013. 329-330.

³⁶ BÚR, 2011. B. 112-113.

³⁷ FURSENKO-NAFTALI, 2006. 298-299. ; SZABÓ, 2008. 16.

³⁸ BÚR, 2011. B. 114.

végéig több tartomány nyilvánította ki a függetlenségét.⁴⁰ Az országban létrejött belpolitikai krízis miatt az ENSZ BT Lumumba kérésére elrendelte a nemzetközi békefenntartók bevetését.⁴¹ Mivel Dag Hammarskjöld, az ENSZ főtitkára nem teljesítette a leopoldvillei miniszterelnök kérését vagyis, hogy fegyverezzék le a belga katonákat Katangában, Hruscsov támogatta Lumumbát és egy IL-14-es repülőgépet is biztosítottak neki.⁴² Szeptember elejéig további tizenöt repülőgép érkezett az afrikai országba a szovjetektől, amelyek közül többük rakete fegyverekkel volt megrakva.⁴³ A szovjet támogatás miatt Kaszavubu lemondásra szólította fel a miniszterelnököt és az ENSZ katonái megszállták a fővárost. Ebből kifolyólag az ENSZ BT, a Szovjetunió és Lengyelország ellenszavazata ellenére, határozatot hozott a Közgyűlés sürgős rendkívüli ülészakának összehívására.⁴⁴ Vagyis még a hagyományos Közgyűlés megkezdése előtt döntés született arról, hogy a békemegőrzésére csak az ENSZ-katonák vehetők igénybe és az ENSZ BT kéri a tagállamokat a katonai támogatások leállítására.⁴⁵ Azonban a szovjet ENSZ-delegáció vezetője 1960 szeptember 17-én még kérvényezte, hogy „Veszély Kongó politikai függetlenségére és területi integritására” címen szerepeljen a Közgyűlés programjában, de ez nem sikerült.⁴⁶ 11 nappal később Andrej A. Gromyko, szovjet külügyminiszter még javaslatot tett arra a Közgyűlés elnökének, hogy az ENSZ működjön együtt Lumumbával.⁴⁷ A kongói válságkezelési folyamat már Hruscsov érkezése előtt lezajlott.

A magyar kormányzat időközben 1960. június 21-én elfogadta Szomália függetlenségét⁴⁸ és a kongói függetlenség napjára Szijártó Lajost küldte, hogy az ünnepeken képviselje az országot.⁴⁹ Néhány nappal később pedig a Ghanei Köztársaságot, Malit és a Madagaszkár Köztársaságot ismerte el független és szuverén államnak.⁵⁰ Továbbá a Kubával fennálló kapcsolatok rendezéséről is folytak tárgyalások már 1960 nyarán.⁵¹

³⁹ BÚR, 2011. B. 115.

⁴⁰ BÚR, 2011. B. 115-116.

⁴¹ A határozat szövege itt olvasható: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/146%281960%29 (Letöltés ideje: 2014. 01. 14.)

⁴² FURSENKO-NAFTALI, 2006. 310-311. ; BÚR, 2011. B. 116-117.

⁴³ FURSENKO-NAFTALI, 2006. 312.

⁴⁴ Erről az ENSZ BT 157-es számú határozata rendelkezik, aminek a szövege itt olvasható: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/157%281960%29 (Letöltés ideje: 2014. 01. 14.)

⁴⁵ Az erről szóló határozat itt található: http://www.un.org/arabic/documents/GADocs/A_4510english.pdf (Letöltés ideje: 2014. 01. 14.)

⁴⁶ ANNEXES II. Agenda item 85. 2-3.

⁴⁷ ANNEXES II. Agenda item 85. 3-4.

⁴⁸ MNL OL M-KS 228. f. 5/188. ö. e. (1960.06.21) 92R/96

⁴⁹ MNL OL M-KS 228. f. 5/188. ö. e. (1960.06.21) 93R/96

⁵⁰ MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ö. e. (1960.06.28) 34R/37; MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ö. e. (1960.06.28) 35R/37

⁵¹ MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ö. e. (1960.06.28) 32R/37; MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ö. e. (1960.06.28) 33R/37

A szovjet külpolitikában fontos szerepe volt korábban is egyes afrikai országoknak, amire példa, hogy az 1956-os szuezi válság idején a szovjetek Egyiptomot támogatták. Ahogy Gamel Abdel Nasszer egyiptomi elnök 1955-ban, úgy fordult Lumumba is a szovjetekhez segítségért a krízis közepette, a világszervezetek számukra nem megfelelőnek minősített támogatása után. Mindezek miatt az Egyesült Államoknak fontossá vált a harmadik világ országaival a pozitív viszony kialakítása és a szovjet célok megvalósításának ellehetetlenítése. Hruscsov fia hosszasan beszélt erről a korszakról a mellékelt interjúban.⁵²

2. Az utazás előkészítése

2.1. A magyar előkészületek

A magyar külügy már tavasszal javasolta, hogy a szocialista országok képviselői egyeztessenek egy értekezleten a Közgyűlés előtt.⁵³ Ez kapcsolódik Kádár János 1958-tól többször is felvetett javaslatához, amely szerint a Varsói Szerződés tagjainak külügyminiszterei többször vessék össze álláspontjukat nemzetközi kérdésekben.⁵⁴ Külügyi konzultációkra többször került sor közvetlenül az ENSZ Közgyűlések előtti időszakokban.⁵⁵

Az ENSZ Közgyűlésein ugyanis a „magyar kérdés” miatt egymásra utaltság alakult ki a Szovjetunió és Magyarország között. Ugyanis Magyarország számára fontos volt nemzetközi megítélésének és amerikai kapcsolatainak javítása, többek között hosszúlejáratú hitelek megszerzése miatt.⁵⁶ A Szovjetunió számára pedig kulcskérdés volt nyugati és a fejlődő országok közvéleményének meggyőzése külpolitikájának békés jellegéről.⁵⁷ Emiatt a magyar külpolitika mozgásterét az 1956 előtti állapotokhoz képest leszűkült.⁵⁸

Mindezek miatt a magyar előkészületek bemutatásakor különös figyelmet kell szentelni a magyar-amerikai kapcsolatok alakulásának, mert a szovjet-amerikai viszony alakulásával szemben ellentétes tendencia figyelhető meg. A kapcsolatok rendezését a szovjet diplomácia is támogatta, amiért a magyar ENSZ-képviselőt hálás volt.⁵⁹ Baráth Magdolna szerint azért támogatták a szovjetek, mert *„a magyar-amerikai kapcsolatok normalizálása nemcsak Magyarország nemzetközi helyzetének megerősítését, valamint a belpolitikai helyzet stabilitását segíti elő, de megfelel a szocialista tábor*

⁵² III. melléklet.

⁵³ BARÁTH, 2012. 89. dokumentum 257.

⁵⁴ BARÁTH, 2012. 33.

⁵⁵ BARÁTH, 2012. 33-34.

⁵⁶ GOUGH, 2012. 170. ; BARÁTH, 2012. 34.

⁵⁷ BARÁTH, 2012. 34-35. ; BÉKÉS, 2006. 120-121. ; BÉKÉS, 2004. 211.

⁵⁸ BARÁTH, 2012. 36.

⁵⁹ BARÁTH, 2012. 78. dokumentum. 235.

érdekeinek is, mert csökkenti a nemzetközi feszültséget.”⁶⁰ Ezt Hollai Imre is így látta és már nehezebbnek vélte az ügy felszínen tartását.⁶¹ Egy, az amerikai magyarokról készült jelentés szerint is csak egy-egy esemény kapcsán kerül elő a sajtóban a magyar ügy, mert fokozatosan háttérbe szorult.⁶² Itthon, Kiss Károly az Magyar Szocialista Munkás Párt Központi Bizottságának titkára viszont még az USA által a későbbiekben is kihasználható kérdésként látta a magyar kérdést.⁶³ Mindezek miatt terjesztették elő 1960 elején már a diplomácia számára feladatként, az ENSZ-ben „*folyó hivatalos jellegű hidegháborús támadások felszámolását*” és a magyar-amerikai kapcsolatok normalizálását.⁶⁴ Borhi László szerint viszont a magyar külügyi vezetés számára a „magyar kérdés” napirendről való levétele lett volna a két ország közötti kapcsolatok rendezésének alapja, cserébe a Mindszenty-ügy megoldásáért.⁶⁵ Erre vonatkozóan egy javaslatot adott át a magyar nagykövet Washingtonban, amelyben Mindszenty szabadon bocsátását kínálták fel, de ezt az amerikaiak elutasították.⁶⁶ Mindezt úgy kezdeményezték, hogy korábban ehhez feltételül szabták a magyar kérdés levételét a napirendről.⁶⁷ További, a kapcsolatok rendezésére irányuló kísérlet volt egy MSZMP KB PB előterjesztésben szereplő javaslat, amely szerint meghívtak volna amerikai magyarokat, újságírókat és kulturális programokat szerveztek volna az Egyesült Államokban, továbbá mezőgazdasági szakemberek látogatását és a kereskedelmi ügyek felülvizsgálatát kezdeményezték.⁶⁸ A magyar fél a tárgyalásokat mindenképpen megakart kezdeni az ENSZ Közgyűlésének XV. ülésének előtt,⁶⁹ hogy azok folyamatban legyenek a Közgyűlés ideje alatt egy esetleges „...*kompromisszumos megoldás kialakítására irányuló közvetett vagy közvetlen tárgyalás*...” létrejöhesse.⁷⁰ Mivel az amerikai fél nem kezdeményezett, Sík Endre és Hollai Imre javaslatára jegyzéket nyújtottak át a budapesti amerikai nagykövetségnek, amire az érkezett reagálástól függetlenül az USA ENSZ-ben kifejtett tevékenységét fel kellett használni a nyilatkozatokban.⁷¹ Ennek az előzménye, hogy Péter János, magyar külügyminiszter-helyettes a szovjet nagykövetnek már pozitív, amerikai oldalról érkező kezdeményezésekről tudott beszámolni 1960 májusában.⁷² Az aktív fellépés és pozitív jelek miatt több, a kapcsolatok normalizálására vonatkozó javaslat mellett a reálpolitika is megmaradt a

⁶⁰ BARÁTH, 2012. 25.

⁶¹ BARÁTH, 2012. 78. dokumentum 235.

⁶² XIX-J-1-k. 1945-1964 USA. 26. dob. XII-113.

⁶³ BARÁTH, 2012. 84. dokumentum 250.

⁶⁴ BORHI, 2009. 32. dokumentum 347.

⁶⁵ BORHI, 2009. 88.

⁶⁶ BORHI, 2009. 89.

⁶⁷ BORHI, 2009. 32. dokumentum 355.

⁶⁸ BORHI, 2002. 55. dokumentum 257-260.

⁶⁹ BORHI, 2009. 32. dokumentum 351.

⁷⁰ BORHI, 2009. 32. dokumentum 355.

⁷¹ BORHI, 2009. 33. dokumentum 363. A jegyzéktervezet szövegét közli BORHI, 2009. 33. dokumentum 365-366.

⁷² BARÁTH, 2009. 89. dokumentum 257.

Külügyminisztériumban, amelyről a III. Osztály 1960. augusztus 11.-i leveléből következtethetünk: „Fentiek mellett számítanunk kell azonban arra is, hogy az ún. magyarkérdés ismét, ha rövid időre is, feltehetően napirendre fog kerülni az ENSZ-ben... Felmerülhetnek nehézségek a magyar delegáció megbízólevelével kapcsolatban is. Valószínű, hogy az amerikai-delegáció-ha nem is feltétlenül a korábbi agresszivitással – jelentős szerepet fog játszani az ellenünk irányuló ilyen jellegű akciókban. Mindezt előre mérlegelnünk kell, már csak azért is, hogy elejét vegyük későbbi csatódásoknak.”⁷³

A magyar kérdést egyébként nem csak az USA használta fel a magyar álláspontok ellen, hanem még az 1960-ban Londonban megrendezett Nemzetközi Nukleáris Leszerelési Ifjúsági és Diákkonferencián is felmerült. Ugyanis, egy angol munkáspárti képviselő a magyar delegáció jelenlétében elítélte az 1956-os szovjet intervenciót és szidalmazta a keleti blokkot.⁷⁴

A magyar kérdés napirendről való levételére blokkon belüli szövetségeseket is keresett a magyar diplomácia. Az egyik ilyen támogató állam Lengyelország volt. A két ország közötti kapcsolatokban ráadásul 1960 tavaszán, Kádár János lengyelországi látogatását követően 1956 már nem játszott jelentős szerepet. Kádár János útján például köszönetet mondott az ENSZ-beli támogatásukért,⁷⁵ de a varsói Magyar Nagykövetség jelentése szerint a magyar kérdésről nem esett szó, csak a lengyelek számára ekkor fontos német remilitarizálásról.⁷⁶

Továbbá fontos megvizsgálni a szovjet-kínai szakításban képviselt magyar álláspontot. Egy 12 pontos, a magyar-kínai kapcsolatok javítására szolgáló, 1960 májusában kelt tervezetben még nem szerepelt, hogy az ENSZ Közgyűlésén segítsünk a Kínai Népköztársaság tagságával kapcsolatban.⁷⁷ Erről adott tájékoztatást Kádár János az MSZMP Központi Bizottságának a 1960 nyarán bukaresti csúcstalálkozóról, amelyben a két ország szakítását Hruscsovhoz köti, mivel „ezzel az egész Sztálinnal úgy vannak [ti, a szovjetek], hogy ha akarják, odaadják úgy, ahogy van ott náluk, a Vörös téren, állítsák fel maguknak Pekingben, csináljanak vele, amit akarnak”.⁷⁸ Ezzel jelezte, hogy Kína a sztálini modellt alkalmazva halad tovább.

Összegezve a magyar külpolitika egyik legfőbb célkitűzése volt ekkoriban annak elérése, hogy magyar kérdés lekerüljön az ENSZ Közgyűléseinek napirendjéről. A megvalósítás lehetőségét főként a magyar-amerikai kapcsolatok javítása által látta biztosítottak, de elkívánta nyerni Lengyelország támogatását az ügy érdekében. Kína és a Szovjetunió vitájában Kádár János pedig, mint megfigyelő vett részt, de ismertek voltak a háttérfolyamatok.

⁷³ BORHI, 2002. 58. dokumentum 272-273.

⁷⁴ MNL OL XIX-J-1-k, 1945-64. KüM Vegyes 1945-64 85. dob.

⁷⁵ MITROVITS, 2014. 24. dokumentum 148.

⁷⁶ MITROVITS, 2014. 24.a dokumentum 156.

⁷⁷ MNL OL XIX-j1-j KÜM 1945-64 Kína 5 dob

⁷⁸ BÉKÉS, 1998. 3. dokumentum 162.

2.2. A szovjet előkészületek

Mivel az ENSZ Közgyűlésének ülásszakai mindig az adott év szeptemberének harmadik hetének keddjén kezdődnek,⁷⁹ a tervezés a szovjet részről már korábban megindulhatott, túl Hruscsov személyes részvételének elhatározásán.

Hruscsov fia az apja utazásának eldöntéséről így írt: *„július közepén apám véglegesen eldöntötte, hogy ő maga, a szovjet delegáció vezetőjeként menne New Yorkba a Közgyűlés ülásszakára. Ezt hivatalosan augusztus 10-én jelentették be. Azonban az óvatos Gromiko azt ajánlotta, hogy hagyjunk egy kis lehetőséget manőverezni. A bejelentés csak azt tartalmazta volna, hogy apám lehet, hogy részt venne az ülásszak munkájában.”*⁸⁰ Apja, memoárjában azonban nem tett említést erről a megegyezésről, viszont a tervezésről mindvégig többes számban nyilatkozott.⁸¹ Ezt a sajtó valóban így, egy lehetőségként értelmezve jelentette meg.⁸² A hivatalos bejelentésre szeptember első napján került sor, amit a nemzetközi sajtó is hírül adott.⁸³

A magyar levéltári iratokból viszont az derült ki, hogy az augusztus eleji felvetés nem jelentett tervezési alapot. Ez azt jelenti, hogy 1960. augusztus 10-én az MSZMP Központi Bizottságának Politikai Bizottságához címzett előterjesztésben az ENSZ Közgyűlésének XV. ülásszakára utazó delegáció vezetője nem Kádár János, hanem Dr. Sík Endre külügyminiszter.⁸⁴ Később ezen az előterjesztésen változtattak, mivel Kiss Károly egy szovjet levélre reagálva azt írta 1960. augusztus 24-én keltezett levelében, hogy MSZMP PB megtárgyalta a szovjet, ENSZ Közgyűléssel kapcsolatos levelet és *„egyetért a levélben foglalt javaslattal és úgy döntött, hogy a magyar ENSZ küldöttséget Kádár János elvtárs, az MSZMP első titkára, államminiszter vezesse.”*⁸⁵ Eszerint szovjet javaslatra módosítottak az delegáció tagjainak névsorán.

Az utazás módjának kiválasztásáról több teória létezik. A legelterjedtebb az, hogy az egy évvel korábban a Moszkva-Washington D.C. útvonalon használt TU-114-es repülőgépet éppen szerelték, és emiatt nem akart Hruscsov egy rövidebb hatótávolságú gépet használni.⁸⁶ A másik, Hruscsov fiától származó történet szerint apja fiatal korában az első amerikai telepesekről hallott történeteit próbálta

⁷⁹ ENSZ, 2013. 27.

⁸⁰ „In the middle of July Father finally made a definite decision—he himself, at the head of the Soviet delegation, would go to New York for the General Assembly session. This was announced officially on August 10. However, the cautious Gromyko recommended leaving some room for maneuver. The announcement should say only that Father might participate in the work of the session.” KHRUSHCHEV, 2000. 407.

⁸¹ KHRUSHCHEV, 2007. 258-259.

⁸² NYT, 1960. 08. 10.

⁸³ NYT, 1960. 09. 02. 1.; PRAVDA, 1960. 09. 02. 1. ; NSZ, 1960. 09. 02. 1.

⁸⁴ MNL OL M-KS 228. f. 5/196. ö. e. (1960.08.16) 59R/66

⁸⁵ MNL OL M-KS 228. f. 5/196. ö. e. (1960.08.16) 58R/66

⁸⁶ CARLSON, 2009. 266. ; FURSENKO-NAFTALI, 2006. 315. ; BESCHLOSS, 1986. 337-338.

átélni.⁸⁷ Nekem is ezt mesélte a választásról: „Ő egy kíváncsi ember volt. Az -az ötlete támadt, hogy „most hajóval megyek át az óceánon Amerikába, mint az emigránsok az én időmben. Az első és utolsó lehetőségem, próbáljuk meg.” Vagyis ő mondta, hogy a Baltikát használjuk, ez csak egy személyes ok volt”.⁸⁸ Hruscsov végül a *Baltika* nevű hajón utazott el New Yorkba.⁸⁹ Mivel a keleti blokk vezetőinek zöme, akik a Közgyűlésen részt vettek, ezen a hajón utaztak, Llewellyn Thompson moszkvai amerikai nagykövet elképzelése szerint reális, hogy az utazás ideje alatt alakították ki a stratégiát.⁹⁰ A szovjet pártfőtitkár memoárjában ezt megerősíti: „Tartottunk egy konferenciát és megbeszéltük a felmerült kérdéseket; a szövetségeseink helyzetét tisztáztuk és eldöntöttük, hogy a Közgyűlésen a szocialista országok egységeként szerepelünk.”⁹¹ A beszélgetések mellett szórakozásra is módjuk nyílt a szocialista vezetőknek, például a II. fényképen szereplő játékot játszva.⁹² A szovjet pártfőtitkár mellett a hajón volt Andrej A. Gromiko, szovjet külügyminiszter, Todor Zsivkov a Bolgár Kommunista Párt főtitkára, valamint Gheorghe Gheorghiu-Dej román kommunista vezető. A TASZSZ egyik jelentése is alátámasztotta, miszerint minden szocialista vezető „megvitatja a közgyűlés [sic!] ülészakának kérdéseit”.⁹³ Hollai Imre szerint valóban voltak beszélgetések, de beszédek írására, konferenciák tartására nem került sor a fedélzeten.⁹⁴ A sajtó is képviseltette magát a hajón, mivel New Yorkba utazott az *Izvesztija* főszerkesztője, a szovjet hírügynökség és a *Pravda* szerkesztői.⁹⁵ Kádár nehezen viselte a hajóutat, mivel többekkel együtt tengeri beteg volt.⁹⁶ A hajó szeptember 9-én indult és 19-én reggel fél hétkor érkezett meg a 73-as számú mólóra. A hajó megérkezése előtt a kikötő munkásai munkabeszüntetést ígértek, tiltakozva a kommunista vezetők ellen.⁹⁷ Erre a mólóra azért esett a választás, mert ez volt a legközelebbi mélyvízi kikötési lehetőség az ENSZ épületéhez.⁹⁸

⁸⁷ KHRUSHCHEV, 2000. 409. ; TAUBMAN, 2004. 472. ; Szergej Hruscsov közlése

⁸⁸ Szergej Hruscsov személyes közlése

⁸⁹ A hajó 1940-ben épült Amszterdamban. Eredetileg Vjacseszlav Mihajlovics Molotovról nevezték el, de a volt szovjet külügyminiszter háttérbeszorítása után megváltoztatták. (NYT, 1960. 09. 08.)

⁹⁰ FRUS, 1958-1960. Vol. II. 159. dokumentum

⁹¹ „We held a conference and discussed questions that had come up; the position of each of our allies was clarified, and the decision was made that at the General Assembly we would present a united front of the socialist countries.” KHRUSHCHEV, 2007. 260. ; Bővebb leírás a hajón történetekről megtalálható szintén KHRUSHCHEV, 2007. 260-264.

⁹² HOLLAI, 2010. 148.

⁹³ NSZ, 1960. 09. 11. 5.

⁹⁴ VI. melléklet.

⁹⁵ NYT, 1960. 09. 11. B

⁹⁶ Erre utal feleségével folytatott személyes levelezésük. HUSZÁR, 2002. Magánlev. 29. és 30. dokumentumok; HOLLAI, 2010. 147. ; VI. melléklet.

⁹⁷ NYT, 1960. 09. 16.

⁹⁸ NYT, 1960. 09. 16.

New Yorkhoz közeledve az emigráns tüntetők is megjelentek, mivel hajókon kísérték a *Baltikát* a kikötőig, illetve a partról is molinókon üzentek a utazóknak. Mikor a tengerjáró hajó megérkezett New Yorkba, megjelentek a kikötőben újságírók is és az érkező pártfőtitkárok közül többen beszédet mondtak.⁹⁹ Polgár Dénes, az Magyar Távirati Iroda helyszíni tudósítója ezt jelentette a tüntetésekről: „Egyes New York-i lapok azt jósolták, hogy a kikötőben tízezres tömegek fognak tüntetni Hruscsov ellen. Ezzel szemben a szocialista országokból disszidált, 60-70 személyből álló maroknyi csoport próbált tüntetni, ami szinte észrevehetetlen volt, a fogadás egyébként barátságos légkörében.”¹⁰⁰ Ezzel szemben a III. fényképen látható, hogy mennyire látványosan és nyíltan tüntettek a keleti blokk vezetői ellen az emigránsok.

2.3. Az amerikai reakciók

Eisenhower részvételéről már Hruscsov lehetséges csatlakozásának bejelentésekor megindult a vita a kormányzatban. Maga az elnök egy 1960 augusztus 8-i telefonos beszélgetésen alkalmával úgy értékelte Christian A. Herternek, hogy a kongói és kubai ügy további aktualitása okán az emberek feltehetően elvárják részvételét. Herter úgy vélte, ha az amerikai elnök korábban bejelentette volna részvételi szándékát, az garantálta volna Hruscsov csatlakozását is. Az elnöknek már akkor felvetették, hogy csak egy beszédet tartson a megnyitó napján, de ehhez hatásos, békéről szóló tartalmat kért.¹⁰¹ Az amerikai elnök beszédének 1960 szeptember 22-i dátuma már akkor eldőlt.¹⁰² Miután Hruscsov bejelentette, hogy személyesen vezeti a szovjet delegációt az amerikai külügyminiszter, azonnal levelet írt Eisenhowernek, amelyben kérte az USA ENSZ küldöttsége vezetési jogát és az elnök távolmaradását a Közgyűlés munkájától.¹⁰³ Eisenhower már Hruscsov bejelentése napján már értesült az érkezéséről, de akkor még szeptember 29-i dátumot ismertek.¹⁰⁴ Az indiai kormányfő is értesítette az amerikai elnököt Hruscsov felhívásáról, amelyben a világ vezetőit meghívta New Yorkba.¹⁰⁵ Végül, mivel arra jutottak, hogy Hruscsov felhasználná a nyilatkozataiban az elnök hiányát, azt javasolták, hogy csak a megnyitó ülésen tartsa meg beszédét, aztán menjen vissza a fővárosba.¹⁰⁶ Herter beszédét hetekkel korábban elkezdték megfogalmazni.¹⁰⁷ Szeptember 7-én a moszkvai amerikai nagykövet is beszélt Hruscsovval, de nem került szóba a leendő látogatás.¹⁰⁸

⁹⁹ Hruscsov beszédének szövege megtalálható: KHRUSHCHEV, 1960. 7-10.

¹⁰⁰ NSZ, 1960. 09. 20. 1.

¹⁰¹ EISENHOWER Herter Papers Chronological 1960 (1), 10. dob. [Chronological File] Presidential Telephone: Monday, August 8, 1960.

¹⁰² EISENHOWER Herter Papers Chronological 1960 (1), 10. dob. [Chronological File] Presidential Telephone: Memorandum of telephone conversation with ambassador Cabot Lodge

¹⁰³ FRUS, 1958-1960 Vol. II. 151. dokumentum

¹⁰⁴ DDRS 1

¹⁰⁵ DDRS 2

¹⁰⁶ FRUS, 1958-1960 Vol. II. 157. és 160. dokumentum

¹⁰⁷ EISENHOWER Herter Papers Chronological 1960 (1), 9. dob. [Chronological File] September 1960 (2)

Ezek után kezdetét vette az amerikai külügyminisztérium stratégiájának kidolgozása annak érdekében, hogy akadályt gördítsenek a szovjet és magyar célok megvalósítása elé. Az első javaslat a delegációk mozgásának korlátozása volt. Ezt azért tehették meg a hatóságok, mert Hruscsov nem az Egyesült Államok meghívottjaként volt jelen, hanem csak az ENSZ Közgyűlésének egyik résztvevőjeként.¹⁰⁹ A korlátozást meg is valósították, és az amerikai külügy az intézkedést a biztonsági kockázatokkal magyarázta a médiában.¹¹⁰ Ez az amerikai lépés a világszervezeten keresztül eljutott a szocialista országok vezetőihez, akik különböző egyezményekre ellenezték jelzik a szerintük jogtalan bánásmódot.¹¹¹ A rendelkezésen úgy módosítottak, hogy Manhattan szigetét Hruscsov három hétvégére elhagyhatta, hogy a New York államban található Glen Cove városában is lehessen, ahol a szovjet tulajdonú, az ENSZ delegáció részére fenntartott apartman található.¹¹² A Glen Coveval kapcsolatban tett megkötésre azért is volt szükség, mert New York város rendőrsége bár behívhatott egységeket Queen'sből, de a város kiesett hatáskörükből, így oda kevesebb erőt lehetett csoportosítani.¹¹³ Mikor a szovjet nagykövetség szemében is világossá vált, hogy majd tüntetésekre lehet számítani, ezek szorgalmazását is az amerikai kormányzathoz kötötte.¹¹⁴ A magyar, román, bolgár, belorusz, albán és ukrán delegációkra is kiterjedt ez a határozat, leszámítva, hogy ők nem mehettek Glen Coveba sem, mivel Manhattanben volt ENSZ-képviselőjük épülete.¹¹⁵

Max. V. Krebs, a Külügyminisztérium államtitkára felhívta Herter figyelmét 1960. szeptember 2-án kelt levelében, hogy a minisztérium szóvivőjét az afrikai ügyekért felelős államtitkárnak is nevezzék ki, mivel az ENSZ Közgyűlésén fontos szerepet tölt majd be a kontinens.¹¹⁶ Herter tizenhét afrikai államba juttatott el egy táviratot, amelyben a kirendeltségeknek jeleznie kellett, hogy bármeddig maradhatnak az Egyesült Államokban a delegációk, de az ott tartózkodásukat a szovjetek kihasználhatják.¹¹⁷ Az angol-amerikai érdekeket összehangolták, és közösen próbáltak fellépni a Közgyűlésen, hiába volt már a szovjet delegáció megérkezésekor tervbe véve egy újabb Hruscsov-Macmillan találkozó.¹¹⁸ További intézkedés volt még a két koreai állam ENSZ-tagsága kapcsán tervezett vita elnapolása novemberre.¹¹⁹ Thompson úgy gondolta, hogy az amerikaiaknak az alábbi

¹⁰⁸ DDCS 3

¹⁰⁹ FRUS, 1958-1960 Vol. II. 153. dokumentum ; BULLETIN, 1960. 521-522.

¹¹⁰ FRUS, 1958-1960 Vol. II. 165. dokumentum

¹¹¹ BULLETIN, 1960. 523.

¹¹² FRUS, 1958-1960 Vol. II. 173. dokumentum 6. számú lábjegyzete

¹¹³ EISENHOWER Herter Papers Chronological 1960 (1), 10. dob. [Chronological File] Presidential Telephone: Telephone Calls – Wednesday, september 14, 1960.

¹¹⁴ FRUS, 1958-1960 Vol. II. 168. dokumentum

¹¹⁵ GROSS, 1962. 503.

¹¹⁶ EISENHOWER Herter Papers Chronological 1960 (1), 9. dob. [Chronological File] September 1960 (2)

¹¹⁷ FRUS, 1958-1960 Vol. II. 152. dokumentum

¹¹⁸ FRUS, 1958-1960 Vol. II. 171. dokumentum

¹¹⁹ FRUS, 1958-1960 Vol. II. 158. dokumentum

szovjet célok ellen támogatókat kell szereznie: az U2 ügye, Algéria, Kongó és Kína ENSZ részvétele, de legfőbbképpen a leszerelés.¹²⁰ Továbbá a külügyminisztérium a legnagyobb televíziós társaságoktól kérte, hogy ne biztosítsanak adásidőt Hruscsov „*propagandájának*”.¹²¹

Miután közölték, hogy ki vezeti a szovjet küldöttséget, több ország állam vagy kormányfője bejelentette, hogy maguk képviselik országukat. Előtte már tudni lehetett, hogy a hagyományoknak megfelelően a frissen felvételt nyert országok miniszterelnökei részt fognak venni a Közgyűlésen, ezért is próbált hatást gyakorolni rájuk az Egyesült Államok.¹²² Harmadikán jelent meg a sajtóban a hír, hogy az USA delegációját Herter vezeti majd.¹²³ Ezt követően jelentették be részvételüket a bandungi konferencia legfőbb vezetői, Nasszer, Tito és Nehru is.¹²⁴

Összegezve elmondható, hogy mindkét superhatalom képviselői alaposan felkészültek az ENSZ XV. Közgyűlésére. Hruscsov a céljait elfogadtatta a keleti blokkhoz tartozó országok vezetőivel, mert nekik is fel kellett lépniük a szovjet célok érdekében. Az amerikaiak szintén mindent megtettek annak érdekében, hogy a korábban felvételt nyert- és az újonnan csatlakozni kívánó országokkal létesítendő kapcsolataik ne sérüljenek a szovjet részvétel miatt. Az Egyesült Államok kormányának jelentős biztonsági intézkedéseket kellett hoznia a Közgyűlésre érkező nagyszámú állam- és kormányfő jelentős száma miatt. A tervezett napirend átalakításával (magyar ügy fenntartása, koreai kérdés eltolása, a kongói krízis lezárása) is képes volt megnehezíteni a szovjet célok megvalósulását.

3. Az ENSZ Közgyűlésén

Az ENSZ Közgyűlésének XV. ülészsaka 1960. szeptember 20-án vette kezdetét. Az első napon felvételt nyert tíz afrikai ország. A Közgyűlésen résztvevő országok megválasztották Frederick Boland ír diplomatát levezető elnöknek. Eisenhower két nappal a megnyitó után beszédet tartott, de azt követően nem volt tagja jelen az amerikai delegációnak. Hruscsov több alkalommal is felszólalt az ENSZ Közgyűlésén és különféle kérdésekben javaslatokat nyújtott be. Az alábbi fejezetben külön vizsgálom Hruscsov és a szocialista országok vezetőinek beszédeit és Hruscsov ülésteremben tett egyéb megnyilvánulásait. A szocialista országok vezetői elhangzott beszédeinek vizsgálatával a keleti blokkon belüli kooperációt és a Hruscsovi célok megnyilvánulását mutatom be.

¹²⁰ FRUS, 1958-1960. Vol. II. 159. dokumentum

¹²¹ TNYT, 1960. 09. 18. A

¹²² FRUS, 1958-1960 Vol. II. 152. dokumentum

¹²³ TNYT, 1960. 09. 03. A

¹²⁴ TNYT, 1960. 09. 11. A

3.1. A napirend

Az ENSZ Közgyűlésének napirendi pontjai önmagukban egyfajta politikai eszközt jelentettek a világszervezet kezében. Ezt felismerve a magyar diplomácia elszántan küzdött a magyar kérdés napirendről történő levételéért.

Dag Hammarskjöld tájékoztatta 1960. szeptember 16-án a Közgyűlést a Biztonsági Tanács (BT), az előző ülészak óta kifejtett tevékenységéről. Ez alapján tudjuk, hogy kilenc kérdést vitatott meg a BT, amelynek harmadát a szovjet külügyminiszter javasolta. Az ENSZ főtitkára további harmincöt kérdésre hívta fel a figyelmet, amely rendezésére a BT nem tudott figyelmet fordítani, ezek között szerepelt a csehszlovák-, egyiptomi, indonéziai és a magyar kérdések egyaránt.¹²⁵ A Közgyűlés 73 pontot tartalmazó előzetes programja 1960. július 22-én készült el. Ebben a keleti blokkot különösen érintő koreai kérdés elég hamar, 21. napirendi pontként szerepelt, de például a magyar kérdés vagy Kína részvételének ügye nem volt a listában. A felsorolás legtöbb pontja a kapcsolatos és gyarmati országokkal foglalkozott.¹²⁶ A programhoz 1960. augusztus 24-én érkezett egy 12 pontos kiegészítés, amely két román, egy csehszlovák és egy szovjet javaslatot¹²⁷ tartalmazott, de volt maláj („*Tibet kérdése*”) és amerikai („*Magyar kérdés*”) felvetés is.¹²⁸ 1960 szeptember 6-án a szovjet külügyminiszter egy memorandumban kérte a „*Kína képviselte az Egyesült Nemzetekben*” című napirendi pont felvételét.¹²⁹ A felvetéseket az ENSZ főtitkára elfogadta, ezzel 86 pontossá vált listát, amelyből 24-et a plenáris üléseken vitattak meg. A 24 pontból az első 20 bizottságok beszámolóí és személyi ügyek voltak, de a listán szerepelt a tibeti és a magyar kérdés, illetve a szovjet memorandumban szereplő javaslat.¹³⁰ Az Általános Bizottság 1960 szeptember 29-én még annyi javaslatot tett, hogy 22 pontot mindenképpen vitasson meg a Közgyűlés. Ezek között szerepelt az algír-, a magyar-, a tibeti ügy, a kubai javaslat a földreform, az amerikai agresszióról szóló szovjet felvetés, a leszerelés és a kongói helyzet.¹³¹ Végül, a plenáris ülésen 25 pontot vitattak meg, nem került fel a szocialista országok kéréseiből, viszont megvitatták a kongói krízist, a tibeti és magyar kérdéseket. A magyar és a szovjet pártlap nem, de a legolvasottabb amerikai lap a *The New York Times* megjelentette a Közgyűlés napirendjét.¹³²

¹²⁵ ANNEXES Agenda item 7. 1-3.

¹²⁶ ANNEXES Agenda item 8. 1-4.

¹²⁷ Román: „*Programok a regionális szintű kapcsolat javítás a különböző társadalmi és politikai berendezkedésű európai államok között*”; „*Javaslatok a béke, kölcsönös tisztelet és megértés népszerűsítésére fiatalok körében*”. Csehszlovák: „*Felhívás a frissen alakuló államok önállósodásának teljes támogatásáért*”. Szovjet: „*A világbékét fenyegető Szovjetunió elleni agresszív támadások az Amerikai Egyesült Államoktól*” ANNEXES Agenda item 8. 4.

¹²⁸ ANNEXES Agenda item 8. 4.

¹²⁹ ANNEXES Agenda item 8. 4-5.

¹³⁰ ANNEXES Agenda item 8. 5-8.

¹³¹ ANNEXES Agenda item 8. 12-13.

¹³² TNYT, 1960. 09. 19.

A többi pontját a listának bizottsági üléseken tárgyalták. Az első bizottsághoz került a koreai kérdéssel készült jelentés megvitatása, a Szovjetuniót ért támadások vitája és az ehhez kapcsolódó kubai felvetés. Kuba ugyanis területi integritásának megtörésére irányuló amerikai agresszió miatt élt panasszal.¹³³ Mivel a szovjet delegáció a plenáris üléseken akarta a kérdést megtárgyalni, többször kérvényezte az ügy áthelyezését.¹³⁴ A Speciális Politikai Bizottság, amely rendszeresen csak a szocialista vezetők hazautazása után kezdett el működni, az első román és a csehszlovák javaslatot vitatta meg, de az utolsó három pont között. A harmadik, a szociális, humanitáriánus és kulturális ügyekkel foglalkozó bizottság utolsó napirendi pontként vitatta meg a második román memorandumot.¹³⁵ Utóbbi kérdéssel határozat is született.¹³⁶

3.2. Beszéd, nyilatkozatok

A keleti blokk vezetőinek beszédeinek értékelése előtt ki kell térni Eisenhower beszédére. Az elnök látogatásának előkészületei már augusztus elején megkezdődtek. Szeptember 8-án eldőlt, hogy az amerikai elnök egy beszéd megtartásának erejéig vett részt a Közgyűlés munkájában, mivel az amerikai elnök hosszabb jelenléte Hruscsovnak USA-ellenes nyilatkozatokra adott volna lehetőséget, annak ellenére is, hogy hiába kérték a szövegíróktól a konstruktív és pozitív hangvételt a kelet-nyugati kapcsolatokkal kapcsolatban.¹³⁷ Az amerikai elnök a beszédében jelezte, milyen fontos szerepe van a világszervezetnek a béke megőrzésében és az afrikai államok védelmében. Öt alapvető javasolt az önálló országokkal kapcsolatban, amelyeket már a kongói krízis rendezésénél megfogalmaztak (például a belügyekbe külső hatalom által történő beavatkozás tilalma vagy az ENSZ támogatása a hosszú távon történő gazdaságfejlesztésben). Ezt a programot Latin-Amerikára és a Közel-Keletre is kiterjesztette volna. A függetlenedő országok mellett a világűr békés célokra való felhasználását emelte ki, összefüggésbe hozva a leszerelés kérdésével.¹³⁸

Hruscsov összesen hat alkalommal szólalt fel az ENSZ Közgyűlésének XV. ülészakán. Legelső beszéde volt az egyetlen, amely nem elsősorban egy témára fókuszált, hanem általánosan, több kérdéssel értekezett. Beszért külön Kína ENSZ-tagságának problematikájáról, az ENSZ átalakításáról, a leszerelésről, a dekolonizációról és utolsó napján az amerikai külpolitikáról. Beszédeiben

¹³³ ANNEXES Agenda item 8. 18.

¹³⁴ ANNEXES Agenda item 8. 16-17.

¹³⁵ RESOLUTIONS ix-xi.

¹³⁶ 1572. számú. Az alábbi linken olvasható angolul: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/153/46/IMG/NR015346.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2014. 10. 01.)

¹³⁷ EISENHOWER Herter Papers Chronological 1960 (1), 10. dob. [Chronological File] Presidential Telephone: Telephone calls – Thursday, september 8, 1960.

¹³⁸ A beszéd szövege angol nyelven az alábbi linken olvasható: <http://www.state.gov/p/io/potusunga/207330.htm> (Letöltés ideje: 2014. 10. 10.)

megfigyelhető, hogy az idő előrehaladtával egyre kritikusabban kezdett fogalmazni a nyugati világgal kapcsolatban.

Hruscsov első beszédét szeptember 23-án mondta el. Két órás beszédének bevezetőjében kitért az űrkutatás fejlődésére, a szerinte fegyverkezésen és leszerelésen alapuló blokkokra, de a függetlenségüket elnyert országok kerültek elő a legtöbb alkalommal beszédében.¹³⁹ A beszéd első nagy gondolati egysége az alábbi címet viselte: *El kell ítélni és meg kell szüntetni a háború előkészítésére és a népek szuverén jogainak megsértésére irányuló politikát.* Ekkor nyíltan az Egyesült Államokat marasztalta el a U2 kémrepülőgépek berepülései miatt és a Szovjetunió körül kialakított támaszpontokért.¹⁴⁰ Kitért Kubára, Kínára és Kongóra, de mindközül utóbbival foglalkozott a legtöbbet, mivel már a Közgyűlés kezdete előtt rendezte helyzetét az ENSZ.¹⁴¹ A beszéd második nagy gondolati egysége a gyarmati rendszer megszüntetéséről szólt. A dekolonizáció mellett az ENSZ alapokmányával, világpiaci gazdasági lehetőségekkel (az ehhez szükséges bevételeket a katonai költségek csökkentésével érné el) érvelt és követendő példának hozta a közép-ázsiai szovjet tagköztársaságok fejlődését.¹⁴² A beszéd harmadik gondolati egysége a leszerelés kérdéskörét taglalta. Kiemelte az egy évvel korábbi szovjet kezdeményezést és eredményeit, de felrótta a NATO tagállamainak azt, hogy az ügyet nem sikerült megvalósítaniuk.¹⁴³ Elmarasztalta az amerikai javaslatokat, hogy leszerelés helyett kölcsönös ellenőrzése legyen a fegyvereknek, de a szárazföldi fegyvernemek mellett a rakéták megsemmisítését is elképzelhetőnek tartotta.¹⁴⁴ A beszéd utolsó blokkja a békés egymás mellett élésről szólt. Ebben a szakaszban tért ki a német remilitarizációra és az USA ázsiai katonai jelenlétére, de a beszéd végső szakaszának második fele csak az ENSZ-szel foglalkozott. Kritizálta a nyugati befolyás mértékét, helytelennek találta a békefenntartók kongói részvételét és két javaslattal is élt a szervezet megújítására vonatkozóan. Az első, hogy főtitkár helyett végrehajtó hatalomnak egy három fős szervet kellene létrehozni. Ezen kívül az ENSZ székhelyének egy semleges országba vagy a Szovjetunióba történő áthelyezése is szóba került.¹⁴⁵ A beszédet a másnapi lapok lehozták szerte a világban.¹⁴⁶

A harmadik, az ENSZ vezető szervének kérdéséről tartott felszólalásában, október 3-án érintett még több pontot, de ezek megerősítik csak a korábban elmondottakat. Példaként hozta fel a szocialista támogatás eredményeire Kínát, Csehszlovákiát és a Német Demokratikus Köztársaságot. Kitért újra a kongói krízis, szerinte sikertelen rendezésére. Mindezekre támaszkodva javasolta ismételten az ENSZ

¹³⁹ FODOR, 1960. 5-9. ; BÉKÉÉRT, 1960. 3-6.

¹⁴⁰ FODOR, 1960. 9-12. ; BÉKÉÉRT, 1960. 7-10.

¹⁴¹ FODOR, 1960. 12- 17. ; BÉKÉÉRT, 1960. 10-15.

¹⁴² FODOR, 1960. 18-34. ; BÉKÉÉRT, 1960. 16-31.

¹⁴³ FODOR, 1960. 35-35. ; BÉKÉÉRT, 1960. 31-33.

¹⁴⁴ FODOR, 1960. 36., 38-41 ; BÉKÉÉRT, 1960. 33., 35-38.

¹⁴⁵ FODOR, 1960. 41-49. ; BÉKÉÉRT, 1960. 38-47.

¹⁴⁶ TNYT, 1960. 09. 24. A ; NSZ, 1960. 09. 24. A.

végrehajtó szervének átalakítását.¹⁴⁷ Ezek mellett más felszólalásokban is kitért egy-egy mondat erejéig Kína kérdésére,¹⁴⁸ de az angol miniszterelnök megérkezése után Nagy Britanniával is foglalkozott.¹⁴⁹

Hruscsov beszédeinek stílusa megegyezik azzal, amit a moszkvai amerikai nagykövet szeptember 12-én írt a külügyminiszternek: „Általánosságban azt gondolom Hruscsov kettős stratégiát fog alkalmazni, vagyis megpróbálja teremteni egy háborúzó, provokatív, imperialista Egyesült Államok képet, miközben egy békeszerető benyomás igyekszik kelteni a szovjetekről.”¹⁵⁰ Egy október eleji amerikai külügyi találkozó összefoglalóján pedig három domináns támadási irányt határoztak meg Hruscsov beszédeinek nyomán. Ezek pedig az USA, az ENSZ és gyarmatosítást ellenző irányok voltak.¹⁵¹

Kádár János volt az utolsó a keleti blokk New Yorkban tartózkodó vezetői közül, aki beszédet tartott. Beszédét a leszerelés fontosságával kezdte, hozzátársítva a német remilitarizálás kérdését. A kongói helyzet ismertetésével folytatta, majd bizonyítandó a szovjet támogatás hatékonyságát, a magyar ipar és oktatás fejlődésére tért ki. A többi szocialista ország vezetőjéhez hasonlóan kiállt a Kínai Népköztársaság ENSZ tagságáért. Csak Kádár említette meg a magyar kérdést.¹⁵² A magyar pártfőtitkár beszédét teljes hosszában megjelentette a *Népszabadság*¹⁵³ és a *Pravda*¹⁵⁴

¹⁴⁷ FODOR, 1960. 176-189.

¹⁴⁸ FODOR, 1960. 211.

¹⁴⁹ FODOR, 1960. 212., 229.

¹⁵⁰ DDRS 4

¹⁵¹ DDRS 8

¹⁵² FODOR, 1960. 190-208.

¹⁵³ NSZ, 1960. 10. 05.

¹⁵⁴ PRAVDA, 1960. 10. 05.

A gyűlésen felszólaló keleti blokkból tartozó országokból érkező vezetők beszédeinek tematikái

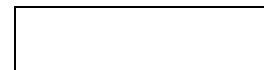
Név	Dekolonizáció	U2 incidens /berepülések	Kína részvétele	Leszerelés	Kongó	ENSZ átalakítás, áthelyezés	Kuba	Mozgáskorlátozás	Német remilitarizálás	A szocialista gazdasági fejlődés
N. Sz. Hruscsov										
A. Novotny										
M. Shehu										
G. Gheorghiu- Dej										
W. Gomulka										
T. Zsivkov										
Kádár J.										

Szerepelt:
(Legalább egy bekezdésben)

Jelmagyarázat

Nem szerepelt:
(Legalább egy bekezdésben)

Összevetve a szocialista országok vezetőinek a Közgyűlésen elhangzott beszédeit Hruscsov első beszédével több, az előzetes összehangoláshoz kapcsolódó elemre lehetünk figyelmesek.¹⁵⁵ Minden beszédben kitértek a dekolonizációra, Kongó helyzetére és az általános leszerelésre, illetve Zsivkov kivételével Kína ENSZ tagságának kérdésére is. A második legtöbbször előkerült téma a saját (Hruscsov beszédében a közép-ázsiai köztársaságok) országuk fejlődése, ahol többen kiemelték a szovjet támogatás jelentőségét. Ez egy olyan eleme a beszédeknek, ami a gyarmati felszabadulással egybevetve egy példamutatást jelenthetett a harmadik világ országainak, ugyanúgy, ahogy az amerikai oldalról a magyar kérdés felszínén tartása. Hétfől négy beszédben kerül elő a német újrafegyverkezés elítélése és az ENSZ átalakítása iránti igényt. Kubát és az U2-es berepüléseket csak két személy említette Hruscsovon kívül. Bár a szovjet vezető nem tért ki a delegáció mozgásának korlátozására, ezt Kádár, Gomulka és Novotny is megtette. Az egyes vezetőknél ugyan minimálisan említve lett a saját országuk ügye, de a nemzetközi ügyekben, alapvetően egységesen léptek fel. Nemzetközi ügyet még Zsivkov a koreai rendezéssel és az algériai krízissel említett legalább egy bekezdésnyi hosszúságban.¹⁵⁶

Összehasonlítva Kádár és Hruscsov beszédeit, látható, hogy előbbi azokra a kérdésekre is kitért, amelyekre a szovjet vezető nem. Kádár viszont csak egy mondatban tért ki a U2 kémrepülőgépre, szemben Hruscsovval aki többet beszélt az incidensről. Az ENSZ átalakításáról viszont Kádár csak Kína részvételével kapcsolatosan beszélt, hogy ő ebben változtatna alapvetően. Fidel Castro és Kuba is csak egy, a felszólalókat említő felsorolásban kerül elő Kádárnál. Ezzel a magyar vezető Zsivkovval, Gheorghiu-Dejjel megegyező módon 3 kérdést leszámítva a legtöbbször előforduló ügyekről beszéltek. Érdeemes felhívni a figyelmet arra, hogy az utazás előtti lengyel-magyar együttműködés abban is megmutatkozott, hogy a magyar vezető Gomulkával közel azonos témákról beszélt.

A Közgyűlés elején a szovjet küldöttség benyújtott egy leszerelési javaslatot. Ebben a folyamat gazdasági és békére gyakorolt hatásával érvel a küldöttség. Hosszan kritizálták benne a nyugati országokat, mivel az amerikai javaslatot támogatták, ami egy felügyelő bizottságot hozott volna létre a két szuperhatalom fegyveres ereje felett. A szovjet javaslat szerint három szakaszban történt volna a kérdés rendezése. Először a nukleáris fegyvereket célba juttató eszközöket semmisítették volna meg az egyes országok és megszüntették volna a külföldi katonai támaszpontjaikat. Majd a nukleáris, vegyi és biológiai fegyvereket tették volna hatástalanná és beszüntetnék a fegyvergyártást. Végül pedig az összes ország katonai erejét feloszlatták volna. Ezt Hruscsov 1960. szeptember 23-án terjesztette a Közgyűlésen résztvevő delegációk elé.¹⁵⁷ Ezen kívül több felszólalása, más beszédekhez intézett

¹⁵⁵ A vizsgált beszédek az alábbi kiadványban találhatók meg: FODOR, 1960. 5-164., 190-208.

¹⁵⁶ FODOR, 1960. 141., 144.

¹⁵⁷ Megtalálható: FODOR, 1960. 332-355. Magyarországon a *Népszabadság* megjelentette a beszédet. (NSZ, 1960. 09. 25.) A *Pravda* szintén lehozta másnap a nyilatkozat teljes szövegét. (PRAVDA, 1960. 09. 24. 1.-4.)

reakciója volt a leszerelést illetően, amik elsősorban a kérdés komolyabb megvitatását és saját javaslatainak érvényre juttatását követelték.¹⁵⁸

Felszólalt Kína ENSZ-beli képviselte kapcsán, támogatandó a Kínai Népköztársaságot Tajvannal szemben.¹⁵⁹ Kitért külön megnyilatkozásokban a gyarmati országok függetlenségére is, de ezek a folyamat jelentőségének hangoztatásán túl új javaslatokat nem tartalmaztak. Több alkalommal elítélte Dag Hammarskjöldöt, az ENSZ akkori főtitkárát.¹⁶⁰ A svéd diplomatát azért támadta, mert elsősorban a többségi akaratot (amely ezen a közgyűlésen megegyezett a nyugati célokkal) támogatta, de a kongói beavatkozásért is őt okolta a szovjet delegáció. A *The New York Times* hasábjain nem csak Hruscsov beszédei és megnyilatkozásai, de Hammarskjöld válaszai is olvashatóak voltak.¹⁶¹ A *Népszabadságban* és a *Pravdában* viszont csak a szovjet nyilatkozatokat jelentek meg. Napokon belül reagált Nasszer és Nehru is, de Macmillan angol miniszterelnök is a sajtó tudtára adta, hogy kiállnak az ENSZ főtitkára mellett.¹⁶² Sajtóértesülések szerint az új tagállamok ezt követően is állást foglaltak a világszervezet vezetője mellett.¹⁶³ Hruscsov a világszervezet átköltöztetésére és átszervezésére irányuló javaslataira reagálva Sukarno, Indonézia köztársasági elnöke fejezte ki a szocialista vezetőkön túl egyetértését, de úgy értékelte, hogy nem szabad a Szovjetunióba áthelyezni az ENSZ székházát.¹⁶⁴ A szovjet vezető továbbá egy önálló felszólalást tartott még a Kínai Népköztársaság ENSZ-tagságáról, a gyarmatok felszabadításának kérdéseiről is.¹⁶⁵ Több alkalommal válaszolt a felszólalásaira érkező reakciókra is.¹⁶⁶

A beszédek, nyilatkozatok, hozzászólások időpontja és stílusa is összefüggésben áll egymással. A háromhetes részvétel első hetében beszélt először Hruscsov, majd Kádár kivételével a többi szocialista vezető. Ezek mind általános, több ügyet érintő beszédek voltak. A második héten Hruscsov már megtartotta a kizárólag Kína részvételével foglalkozó felszólalását, s Kádár Jánossal egy napon beszélt az ENSZ vezetésének átalakításáról. Vagyis, 1960 októberének első hetében mindössze három beszéd hangzott el a szocialista országok vezetőitől, de megjelentek Hruscsov egy-egy ügyszöveg kapcsolódó javaslatai. Végül, a harmadik héten csak a szovjet pártfőtitkár szólalt fel hosszabban a keleti blokk országok vezetői közül és ekkor beszélt a leszerelésről, a gyarmatok felszabadításáról és az amerikai külpolitikáról. Az egyes specifikus felszólalások mind szocialista napirendi pont

¹⁵⁸ Hruscsov több felszólalásának szövege megtalálható: FODOR, 1960. ; KHRUSHCHEV, 1960

¹⁵⁹ Megtalálható: FODOR, 1960. 165-175. ; KHRUSHCHEV, 1960. 116-126.

¹⁶⁰ Hruscsov beszéde: KHRUSHCHEV, 1960. 127-138. ; FODOR, 1960. 176-189.

¹⁶¹ Hruscsov első ellene történő felszólalása a *The New York Times*-ban: TNYT, 1960. 09. 25. A. ; Hammarskjöld reakcióit is megjelentette az amerikai lap: TNYT, 1960. 09. 27. A ; TNYT, 1960. 10. 04.

¹⁶² TNYT, 1960. 09. 27. B ; TNYT, 1960. 09. 27. C

¹⁶³ TNYT, 1960. 09. 25.

¹⁶⁴ TNYT, 1960. 09. 30

¹⁶⁵ FODOR, 1960. 165-175., 222-228.

¹⁶⁶ Ezekből közöl FODOR, 1960. 214-221., 229-233., 239-254. Ezekből a sajtó is közölt részleteket: NSZ, 1960. 10. 12. 1.-4.; NSZ, 1960. 10. 14. 2-3.

javaslatokhoz kötődnek. Utolsó felszólalásában az Egyesült Államokat vádolta meg azzal, hogy ellehetetleníti a világbéke megteremtését és a berepülések kérdését is az ENSZ Közgyűlésén kéne rendezni, miközben nem engedné „a közgyűlés szónoki emelvényét a hidegháború szószólói használhassák ki saját céljaikra.”¹⁶⁷

Megnyilatkozásai globális médiavisszhangot generáltak. Több országban is közölték beszédeit, nyilatkozatait a napilapok, továbbá hazaérkezése után ezeket tartalmazó kiadványokat adtak ki.¹⁶⁸

3.3. Szavazások és viselkedés

A korábban már említett jelenség, miszerint a keleti blokkhoz tartozó országok egységesen szavaztak bizonyos ügyekben, akkor mutatkozott meg először, amikor nem támogatták az ír jelöltet a Közgyűlés elnökének megválasztásakor.¹⁶⁹

A szovjet küldöttség kezdeményezte továbbá Kína ENSZ tagságáról a szavazást, hogy Tajvani Kínai Köztársaság helyett a Kínai Népköztársaság kormánya delegáljon tagokat. Ezt azonban 42 igen, 34 nem és 22 tartózkodás mellett elutasították.¹⁷⁰ A szavazásra 1960. október 8-án került sor. A szavazás eredménye a korábbi tendenciákhoz igazodott, vagyis csökkent az USA álláspontját (vagyis nemmel szavazók) támogatók aránya, stagnált a Kínai Népköztársaság részvételét támogatók aránya, miközben a tartózkodóké nőtt.¹⁷¹ Ennek nyomán, igaznak tekinthető Kádár János, a *The New York Times*-nak adott interjújában elhangzott kijelentése, hogy „az Egyesült Államok befolyása csökkent az ENSZ-ben.”¹⁷²

A leszerelési kérdésről október 11-én tartottak egy szavazást. Ezen a keleti blokk országain kívül csak Afganisztán, Kuba, Mali és Guenia támogatta a szovjet javaslatot, így a javaslatot a Közgyűlés elutasította.¹⁷³

A beszédek stílusa, témája mellett Hruscsov az egyes beszédekre adott reakciói is változott az idő folyamán. Harold Macmillan angol miniszterelnök 1960. szeptember 29-i beszéde alatt már asztalcsapkodással és közbekiabálással hívta fel magára a figyelmet.¹⁷⁴ A szovjet pártfőtitkár a közgyűlésen töltött utolsó napján, 1960. október 12-én zajlott az ENSZ Közgyűlésének egyik leghíresebb jelenetére, mikor kezébe került a cipője. Már magyar nyelven is olvasható több helyen a

¹⁶⁷ FODOR, 1960. 237-238.

¹⁶⁸ Többek között KHRUSHCHEV, 1960. ; FODOR, 1960.

¹⁶⁹ KHRUSHCHEV, 2007. 266.

¹⁷⁰ A szavazás alapján született határozat elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1493%28XV%29&Lang=E&Area=RESOLUTION (Letöltés ideje: 2014. 1. 14.) ; A szavazások határozatai és eredményei pedig elérhetők: http://www.un.org/depts/dhl/resguide/r15_en.shtml (Letöltés ideje: 2014. 1. 14.)

¹⁷¹ I. melléklet

¹⁷² NSZ, 1960. 10. 13. ; TNYT, 1960. 10. 12. A

¹⁷³ TNYT, 1960. 10. 12. B

¹⁷⁴ Videó felvétel is van az esetről: <http://www.youtube.com/watch?v=tm7PY8GmeFE> (Letöltés ideje: 2014. 10. 10.)

történet.¹⁷⁵ Az eset elbeszélésének több variációja is ismert, ezért lehet kétségbe vonni annak megtörténtét. Hruscsov memoárjában azt írta, hogy a spanyol delegáció egy tagjának beszéde közben vette le a cipőjét, azzal verve az asztalt a delegáció hangerejének növelése érdekében.¹⁷⁶ Fia szerint apja rosszul emlékszik, mert valójában a Fülöp-szigetek képviselője, Lorenzo Sumulong beszéde alatt történt az incidens, korábban csak kézzel ütötte az asztalt.¹⁷⁷ Utóbbi változat terjedt el a szakirodalomban is.¹⁷⁸ Hruscsov fia személyesen ezt közölte: *„Akkoriban az Egyesült Nemzetekben, ha felakart szólalni valakit, kézfeltétellel kellett jelezni, aztán mehetett a pódiumhoz, ez technikai kérdés volt. Hruscsov sokszor használta és többször emelte fel a kezét. A nagykövet nem látta a kezét, a másik oldalra figyelt, de előtte volt Hruscsov cipője, szóval odament. Hoztak egy cipőt és elé rakták, de nem volt fizikailag képes felhúzni ezért megragadta és integetett a cipőjével és jobban ütötte a dolgot, hogy lássák. Ott hagyta a cipőjét, elment a pódiumhoz és közölte, hogy „Brutálisan imperialista vagy”, reagált Hruscsov a Fülöp-szigetieknek, akik nem tudtak mit mondani és panaszkodtak Hruscsov brutalitása primitív az ENSZ-hez”.* Hollai Imre, a magyar delegáció egyik tagja szerint is egy spanyol felszólalás alatt történt az eset, de szándékkal ütötte az asztalt.¹⁷⁹ Arról, ahogy Hruscsov a kezével veri az asztalt fennmaradt videofelvétel, de a cipővel történő asztalcsapkodásról nem.¹⁸⁰ Az esemény ihlette egy prezentációs technikákkal foglalkozó amerikai könyv címét is.¹⁸¹ A szovjet pártfőtitkár viselkedését az amerikai magyarok botrányos jelzővel illették.¹⁸²

3.4. Amerikai válaszok

A nyugati hatalmak előzetes várakozásaiba beleillett Hruscsov első fellépése.¹⁸³ Az amerikaiak a Brit Nemzetközösség támogatásán túl a franciák együttműködését is élvezték.¹⁸⁴ Az ENSZ Főtitkárságának átalakítására vonatkozó tervét kezdetben úgy ítélték meg, hogy a többség támogatná a szovjet javaslatot,¹⁸⁵ zárt ajtók mögött maga Eisenhower is hajlott az ENSZ elköltöztetésére.¹⁸⁶ Eisenhower az

¹⁷⁵ Magyar nyelvű összefoglalása. TARJÁN, ONLINE

¹⁷⁶ KHRUSHCHEV, 2007. 269.

¹⁷⁷ KHRUSHCHOV, 2007. 292. 17. számú lábjegyzet

¹⁷⁸ BESCHLOSS, 1986. 339. ; TAUBMAN, 2004. 476. ; NEWTON, 2011. 330. ; CARLSON, 2009. 284-285. ; FISCHER, 2005. 198-199. HORVÁTH-PARAGI-CSICSMANN, 2013. 162.

¹⁷⁹ HOLLAI, 2010. 151-152.

¹⁸⁰ Macmillen beszédére reakálás közben: <http://www.youtube.com/watch?v=tm7PY8GmeFE> (Letöltés ideje: 2014. 1. 14.)

¹⁸¹ Roy Underhill: Khrushchev's Shoe: And Other Ways to Captivate an Audience of 1 to 1,000. Basic Books, New York, 2002.

¹⁸² AMN, 1960. 10. 05.

¹⁸³ FRUS, 1958-1960. Vol. II. 186-188. dokumentumok

¹⁸⁴ FRUS, 1958-1960. Vol. II. 190. dokumentum

¹⁸⁵ FRUS, 1958-1960. Vol. II. 201. dokumentum

¹⁸⁶ FRUS, 1958-1960. Vol. II. 202. dokumentum

indiai miniszterelnökkel már esetleges helyszínekről is tárgyalt.¹⁸⁷ Hruscsov hazautazása előtt egy héttel a Kína kérdésben is kezdett egy kooperatív gondolat kialakulni a színpalak mögött az amerikai diplomaták között, mivel egy megbeszélésen felismerték, hogy a világ egyik legnépesebb országa nem képes súlyának megfelelően jelen lenni a szervezetben.¹⁸⁸

A nyilatkozatokban és a színpalak mögött konfrontatív volt a két szuperhatalom álláspontja a leszerelésben és a magyar kérdésben. Szeptember 28-án Eisenhower Herternek telefonon azt mondta, hogy *„a dolgok egyre nyugtalanítóbbá válnak, mindenkit összezavart és különböző irányokba indulnak, amit Hruscsov valójában akart.”*¹⁸⁹ Mivel Hruscsov kitartott a szakaszos kölcsönös leszerelés koncepciója mellett, az USA vezetése ragaszkodott 1960 nyarán kiadott javaslatához. Az amerikai koncepció alapja a korábban létrejött Tíz Tagú Leszerelés Bizottság, amelyben fele-fele arányban képviseltették volna magukat a szocialista és a nyugati országok. Az amerikai javaslat az atomfegyverek és a célba juttatásukhoz szükséges eszközök leszerelését tekintette fő feladatnak.¹⁹⁰ A magyar kérdést szovjet és magyar tiltakozásokat figyelmen kívül hagyva a Közgyűlés még Hruscsov hazautazása előtt napirendre tűzi, s majd a következő év tavaszán New Yorkban ismét függőben hagyták az ügy rendezését.¹⁹¹

Október 10-én az USA delegációjának egyik tagja már azt javasolta, hogy a jövő évre kell koncentrálni, mert új célokat 1960-ban már nem tudnak megvalósítani.¹⁹² Mivel két nappal korábban már a sajtóhoz is eljutott az információ Hruscsov hazaútjának megszervezéséről, ez is szerepet játszhatott az amerikai program megszervezésében.¹⁹³ Ugyanezen diplomata szorgalmazta a beszédek hosszának szabályozását (ezen az ülésszakon Castro egy több mint négy órás beszédet mondott el), a reagálások megszervezését, az egyes ülések pontos kezdésének betartását és a beszédet tartani kívánók előzetes megszavaztatását.¹⁹⁴

A harmadik világ több küldötte megfogalmazott egy indítványt, amiben az öt nagyhatalom vezetőjének egy találkozót javasoltak a béke kérdését megtárgyalandó, de ez az amerikai-szovjet ellentét miatt nem valósulhatott meg.¹⁹⁵ A javaslatot végül nem nyújtották be.¹⁹⁶

¹⁸⁷ DDRS 6

¹⁸⁸ FRUS, 1958-1960. Vol. II. 219. dokumentum ; Azonban a kérdés 1971-ben dőlt el, mikor is Kína képviselője az ENSZ-ben Taiwan helyett a Kínai Népköztársaság delegálhatott képviselőt.

¹⁸⁹ EISENHOWER Herter Papers Chronological 1960 (1), 10. dob. [Chronological File] Presidential Telephone: Telephone conversation – The President and the Secretary.

¹⁹⁰ A leszereléssel kapcsolatos legfontosabb dokumentumok és nyilatkozatok megtalálhatók itt: DOD, 1960; Az amerikai javaslat itt került publikálásra: DOD, 1960. 126-131.

¹⁹¹ KISS, 2006. 158-160.

¹⁹² FRUS, 1958-1960. Vol. II. 223. dokumentum

¹⁹³ TNYT, 1960. 10. 08.

¹⁹⁴ FRUS, 1958-1960. Vol. II. 223. dokumentum

¹⁹⁵ YEARBOOK, 1960. 37-39.

¹⁹⁶ TNYT, 1960. 10. 06. A

Összegezve Hruscsov részvételét az ENSZ Közgyűlésének XV. ülészakán elmondható, hogy a többi keleti blokkból érkezett vezetővel közösen lépett fel. Ezen elhatározásain nem változtatott, ellenben bizonyos kérdésekben (Kína, gyarmatok, leszerelés, ENSZ átszervezés) külön felszólalásokkal próbált támogatókat nyerni. A Kínai Népköztársaság melletti kiállással az előző évi amerikai útja után bekövetkező romló kapcsolatokon igyekezett javítani. Ahogy közeledett a hazautazás, mind több felszólalása volt és határozottabban lépett fel az őt elutasítókkal szemben. Céljai közül az adott ülészakon csak a gyarmati kérdéssel kapcsolatban történt előrelépés az 1960. évi 1541 (XV) számú határozattal, de támogatókat eredményesebben az ENSZ-en kívüli találkozóján tudott megnyerni. Felszólalásai tartalmaztak a keleti-nyugati kooperációt igénylő elemeket és az Egyesült Államokkal konfrontatív pontokat.

4. Találkozók és médiaszereplések az ENSZ-en kívül

Hruscsov New Yorkban töltött napjai alatt több politikussal is folytatott tárgyalásokat. A megbeszélések abban tértek el az ENSZ épületében történt találkozótól, hogy ezeket előre megszervezték és hosszabb ideig tartottak, illetve a sajtó nem minden esetben jutott a zárt ajtók mögé. Az egyes találkozók után, de ezektől függetlenül is tartott Hruscsov sajtótájékoztatókat.

4.1. Találkozók, fogadások

A legjelentősebb találkozó rögtön Hruscsov megérkezése után egy nappal valósult meg Fidel Castroval. A résztvevők visszaemlékezéseikben, valamint a sajtónak úgy nyilatkoztak, hogy az esemény napján szervezték meg a látogatást.¹⁹⁷ Figyelembe véve azonban a szovjet-kubai kapcsolatok alakulását előbb-utóbb megtörtént volna a találkozó.¹⁹⁸ Castro elhagyta a kubai delegációnak foglalt szállodát és átköltözött a Harlemben található Hotel Theresa szállodába, mondván kauciót kértek a szobáért.¹⁹⁹ Mivel a helyzet rendezése érdekében az ENSZ főtitkárát is felkereste, elképzelhetőnek vélték a korszakban, hogy az ügy megrendezett volt.²⁰⁰ Mindenesetre, telefonos egyeztetés után²⁰¹ indult el Hruscsov a szállásáról Harlemben. Castro fogadta a szovjet pártfőtitkárt a hotel előterében, ahol a küldöttség tagjai mellett sok fotós, újságíró is jelen volt.²⁰² A találkozó alig több mint húsz percig tartott, de a beszélgetésről nem készült jegyzőkönyv. A nemzetközi sajtó mindenhol a címlapon foglalkozott az eseménnyel, képet is közölt a két vezetőről.²⁰³ Több történész ezt a találkozót a kubai

¹⁹⁷ KHRUSHCHEV, 2007. 270. ; KHRUSHCHEV, 1960. 10.

¹⁹⁸ Angol nyelvű áttekintés megtalálható: FURSENKO-NAFTALI, 1997. 5-76. ; Magyarul pedig Anderle Ádám művében szerepel rövid történeti összefoglaló. ANDERLE, 2004. 117-123.

¹⁹⁹ NSZ, 1960. 09. 21. A ; TNYT, 1960. 09. 20. A

²⁰⁰ PLUMMER, 1996. 289.

²⁰¹ KHRUSHCHEV, 2007. 270.

²⁰² CARLSON, 2009. 276. ; TAUBMAN, 2004. 475.

²⁰³ TNYT, 1960. 09. 21. A ; NSZ, 1960. 09. 20. B ; PRAVDA, 1960. 09. 21. 1.

rakétaválság egyik gyökerének tartja.²⁰⁴ Rövidtávon már azt eredményezte a megbeszélés, hogy a kubai delegáció több kérdésben a szovjetekkel együtt szavazott a Közgyűlésen.²⁰⁵ Másnap az ENSZ épületében újra találkoztak, néhány nappal később pedig közösen vacsoráztak.²⁰⁶

Az eseményről a *Népszabadság* egy fényképet publikált, külön cikket nem jelentetett meg.²⁰⁷ A *The New York Times* a címlapon számolt be a találkozóról és idézte Hruscsovot, aki Castrót „*hősies embernek*” nevezte.²⁰⁸ A zárt ajtók mögött folytatott megbeszélésről nem publikáltak információt. Castro a későbbiekben fogadta Titot, Nassert, Nehrut és az amerikai polgárjogi mozgalom egyik híres tagját Malcolm X-et is.²⁰⁹

A kubai és a szovjet vezető találkozásán túl a többi esemény nem rendelkezik hasonlóan gazdag forrásbázissal. A legtöbb alkalommal Hruscsov a semleges országok vezetőivel folytatott megbeszéléseket. A Közgyűlésen elhangzott beszéde előtt például részt vett egy vacsorán Togó miniszterelnökével.²¹⁰ A szovjet delegáció rendezett egy fogadást is, amin megjelent Tito, Nehru, Nasszer, valamint az ENSZ-ben Kambodzsát, Libanont, Marokkót és Nepált képviselő vezetők, de jelen voltak a keleti blokk országainak pártfőtitkárai is. Hivatalos közleményt nem adtak ki az elhangzottakról, de a *The New York Times* újságírója úgy értesült, hogy a leszerelés és az angol miniszterelnök tárgyalásai voltak a kötetlen beszélgetés témái.²¹¹ Továbbá a TASZSZ beszámolt egy fogadról, amelyen a szocialista országok vezetői mellett az indiai, gaboni, kambodzsai, indonéz, libanoni állam- és kormányfőkkel együtt jelen volt Dag Hammarskjöld is.²¹² Nasszer kezdeményezett egy találkozót Hruscsovval, amelyre szeptember 24-én került sor Glen Coveban, de az állítólagos lehallgatások miatt nem tárgyaltak fontos bilaterális kérdésekről.²¹³ A következő tárgyalásra Nasszerral október 2-án került sor, mikor Hruscsov igyekezett a szovjet táborhoz húzni az egyiptomi vezetőt, szemben az El Nem Kötelezetek mozgalmával.²¹⁴

Hruscsov Harold Macmillennel is folytatott tárgyalásokat. 1960. szeptember 29-én találkozott az angol miniszterelnökkel először, aki az amerikai elnöknek arról számolt be, hogy Hruscsov a leszerelés kérdésében hajthatatlan volt. A berlini kérdést a három másik érintett állammal közösen oldotta volna meg Hruscsov.²¹⁵ Mindez mutatja, hogy bár a második berlini válságról Hruscsov

²⁰⁴ FURSENKO-NAFTALI, 1997. ; BESCHLOSS, 1991.

²⁰⁵ FURSENKO-NAFTALI, 2007. 319.

²⁰⁶ TNYT, 1960. 09. 24. B

²⁰⁷ NSZ, 1960. 09. 21. B

²⁰⁸ „*Heroic man*” TNYT, 1960. 09. 21. A

²⁰⁹ HOTEL THERESA, 6-7.

²¹⁰ NSZ, 1960. 09. 24. B

²¹¹ TNYT, 1960. 10. 01.

²¹² NSZ, 1960. 10. 06. 05. A

²¹³ HEIKAL, 1974. 181.

²¹⁴ HEIKAL, 1974. 182.

²¹⁵ FRUS, 1958-1960 Vol. II. 202. dokumentum

nyilvánosan nem beszélt, de a színpalak mögött továbbra is diplomáciai problémát okozott. A második találkozó emlékét csak egy címlapon megjelentetett fotó őrzi.²¹⁶ A Macmillennel való találkozást előzetesen próbálta az amerikai nagykövet elhárítani, mindezt sikertelenül.²¹⁷

Egy évvel korábbi útjához hasonlóan, Hruscsov 1960-ban is találkozott Franklyn D. Rooseveltt özevegyével,²¹⁸ továbbá Cyrus Eatonnal is találkozott a szovjet és a magyar delegáció.²¹⁹

Bár a szocialista országok vezetői és Hruscsov New Yorkban volt mindvégig, de közben az amerikai fővárosban található nagykövetségek is a vezetőikhez hasonlóan találkozókat tartottak és kerestek fel. A magyar nagykövetség Kádár János New Yorkban töltött ideje alatt részt vett többek között Ghána, Norvégia, Japán, Izrael nagykövetségeinek fogadásain. A magyar delegáció elutazását követően viszont megnőtt a protokolláris események száma, kubai és Dél-afrikai kapcsolatok kiépítésébe kezdtek a diplomaták.²²⁰

Az ENSZ-ben Ghána, India, Indonézia, Egyesült Arab Liga és Jugoszlávia képviselői kérték a világbékére hivatkozva, a két szuperhatalom vezetőjének csúcstalálkozója.²²¹ A csúcstalálkozóra irányuló javaslat elfogadásához az amerikaiak az együttműködés szándékát akarták látni, például az RB-47-es repülőgép pilótáinak szabadon engedését.²²² A kérdésről szavazást is tartottak, amit többségében a harmadik világ országai támogattak, Nyugat-Európa és a két amerikai kontinens országai elutasítottak, a keleti blokk tartózkodott.²²³

Összefoglalva kijelenthetjük, hogy a szovjet pártfőtitkár kapcsolatba került a harmadik világ New Yorkba érkezett vezetőivel az ENSZ épületén kívül is. Hruscsov a nyugati vezetők közül tudott tárgyalni az angol miniszterelnökkel. A zárt ajtók mögött folytatott találkozók elhangzottairól a sajtóban is csak meg nem erősített hírek jelentek meg.

4.2. "Hruscsov (...) sajtókonferenciát tartott az orosz delegáció erkélyéről, mint valami lehetetlen Júlia..."²²⁴ - Médiaszereplések

Hruscsov a politikusok és diplomaták mellett a média munkatársaival is találkozott több alkalommal. Nem járhatott teljesen szabadon a városban, ezért mikor Glen Coveba látogatott vagy kiment a konzulátus erkélyére, kihasználta a lehetőséget a megnyilatkozásra. Ahhoz, hogy eljusson a szovjet ENSZ küldöttség vidéki rezidenciájára, előzetesen jeleznie kellett a szándékát az amerikai hatóságok

²¹⁶ TNYT, 1960. 10. 05. A

²¹⁷ DDRS 5

²¹⁸ TNYT, 1960. 10. 17.

²¹⁹ HUSZÁR, 2002. Pol.-Köz. lev. 77/A dokumentum; PRAVDA, 1960. 09. 28.

²²⁰ II. melléklet

²²¹ FRUS, 1958-1960. Vol. II. 196. dokumentum; Az 5 állam vezetője által jegyzett levél szövege megtalálható: ANNEXES Agenda item 9. 1-2.

²²² DDRS 7

²²³ TNYT, 1960. 10. 06. C

²²⁴ HEIKAL, 1974. 181.

felé. Herter külügyminiszter, miután New Yorkban járt és meggyőződött a rendőri biztosításról, köszönő levelet írt a városi rendőrség parancsnokának: „*Jelenleg a Külügyminisztérium nem is kérhetne több, szívből jövő együttműködést, mint amennyit most kapunk öntől személyesen és a New Yorki rendőrség tagjaitól ennek a közös problémának a kezelésében.*”²²⁵ Ezek a hétfői utazások és mozgásának korlátozása negatív élményeket hagytak Hruscsovban.²²⁶ Mikor Hruscsov kilépett a szovjet delegáció szállásának erkélyére, az újságírók és fotósok kihasználták a kínálózó lehetőséget. Már megérkezése után két nappal nyilatkozott amerikai riportereknek és elmondta szerinte a „*legtöbb amerikai nem ért egyet a demonstrálókkal*”²²⁷ Emlékirataiban is kitér ezen eseményekre és biztonsági kockázataikra.²²⁸

Kádár Jánosra is a szovjet delegációra vonatkozó intézkedések voltak érvényesek. Ő azonban Glen Cove városába sem tehetett látogatást, mert a magyar ENSZ képviselő szállása Manhattanben volt. Egy esetről tudunk, amikor városnézésen vett részt New Yorkban, ennek keretében felment az Empire State Building 102. emeletére, megtekintette Kossuth Lajos szobrát és eljutott a Rockefeller Centerbe.²²⁹

Hazautazásával kapcsolatban minden sajtótájékoztatón érdeklődtek az újságírók. A sajtónak többször nyilatkozta, hogy akár a szilvesztert is New Yorkban töltené.²³⁰ Október elején, mikor már látható volt a szovjet delegáció számára, hogy nem fognak tudni sikereket elérni, a hazautazást is elkezdték megszervezni.²³¹ A sajtóban a szovjet delegáció által kért kínai kérdéssel kapcsolatos szavazás napján jelentette be a *The New York Times*, hogy felvették a szovjetek a kapcsolatot az amerikai hatóságokkal, de Hruscsov továbbra is 1961-ben történő hazautazásról beszélt.²³² Bár a magyar és a szovjet lapokban nem jelent meg, de a szovjet delegáció épületének környékén lakók ezt pozitívan fogadták.²³³ A keleti blokk lapjai egy olyan, az amerikai médiumokat napokig foglalkoztató eseményről, sem számolt be, miszerint egy orosz matróz disszidált és letelepedési engedélyt kért.²³⁴

²²⁵ EISENHOWER Herter Papers Chronological 1960 (1), 10. dob. [Chronological File] Cabinet

²²⁶ KHRUSHCHEV, 2007. 277-278.

²²⁷ „*most Americans did not agreed with the demonstrators,*” TNYT, 1960. 09. 22. A

²²⁸ KHRUSHCHEV, 2007. 290-291.

²²⁹ NSZ, 1960. 10. 04. 4

²³⁰ TNYT, 1960. 09. 23. ; TNYT, 1960. 10. 06. B

²³¹ Másnap Kína ENSZ képviselőtől tartott szavazáson leszavazták a szovjet javaslatot. A magyar és koreai kérdésekről később kezdtek csak el tárgyalni. A gyarmati határozat is decemberben született csak meg.

²³² TNYT, 1960. 10. 08.

²³³ TNYT, 1960. 10. 12.

²³⁴ A legelső hír róla: TNYT, 1960. 10. 11.

4.3. „Mindenesetre Kádár elvtársat nem irigylem, (f)elkészülhet egy jól megszervezett tüntetésre.”²³⁵

A keleti blokk vezetőinek New Yorkban töltött napjai kapcsán szükséges kitérni az ellenük rendezett tüntetésekre, mivel ezekre az amerikai kormányzat is számított. A magyar hatóságok már korábban vizsgálták a magyar emigráció politikai nézeteit és kitértek benne az esetleges tüntetésekre is. Úgy gondolták, hogy a szélsőséges jobboldali erők állnak a provokációk mögött és „az utobbi [sic!] 2 évben különösen New-Yorkba [sic!] kisebb szabású [sic!] tüntetésekkal igyekeztek befolyásukat erősíteni. Az utolsó hónapokban a rendelkezésünkre álló adatok szerint ezek a szélsőséges jobboldali vezetők már mind kisebb tömegeket tudnak a népi demokráciánkkal szembeni aktív ellenséges cselekményekre felhasználni”.²³⁶ Az amerikai magyar emigráció egyik vezetője, Fábíán Béla a Baltika megérkezése előtt az alábbi sorokkal igyekezett buzdítani a tüntetésekre: „Édesanyák! Édesapák! Amerikai, magyar, litván, fehér és színes Édesanyák, Édesapák! Sorakozó! Sorakozó! Riadó! Riadó! Egyetlen emberként, készséges katonaként kell részt vennünk a pokol küldötteinek méltó fogadtatásában.”²³⁷ Mikor a Baltika Manhattan partjaihoz ért, a kikötőnél és kisebb hajókon várták a tüntetők a keleti blokk vezetőit.²³⁸ Tüntetések nem csak a vezetők lakhelyeinél vagy az ENSZ épületeinél voltak, hanem azoknál a rádióknál, televízióknál is, ahonnan meghívást kapott Hruscsov.²³⁹ Egyes csoportosulások a rendőrökkel is összecsaptak.²⁴⁰ A *The New York Times* értesülései szerint merényletkísérletet is terveztek a szovjet delegáció ellen, de ezt a biztonsági személyzet megakadályozta.²⁴¹ Még Glen Cove városába is elutaztak tüntetni az amerikai magyarok Hruscsov ellen.²⁴² Ezek a tüntetések folyamatosak voltak, amíg Hruscsov el nem hagyta az Egyesült Államok területét, mert még a távozás helyszínét jelentő repülőtérre is akciót szerveztek.²⁴³

A tüntetések egyszerre irányultak Hruscsov és Kádár ellen, de egyszerre csak egyiküknél folyt tüntetés. Hétvégén mindig volt tüntetés. Folytak demonstrációk az ENSZ épülete környékén is,²⁴⁴ de a magyar ENSZ misszió épülete előtt is.²⁴⁵ Mindeközben az MTI szeptember 28-án arról számolt be, hogy „amerikai magyaroknak mintegy 40 képviselője jött el, hogy köszöntse Kádár Jánost, a magyar ENSZ-küldöttség vezetőjét és személyében a magyar népet s a Magyar Népköztársaság kormányát. A küldöttség nőtagjai valóságos virágözönnel halmozták el Kádár Jánost. Kijelentették, hogy szeretetük

²³⁵ ÁBTL – 3.1.2. M-18667/7 /236.

²³⁶ MNL XIX-J-1-k. 1945-1964 USA. 26. dob. XII-113: Jelentések az USA-ban élő magyarságról. 1953-57.

²³⁷ AMN, 1960. 09. 18.

²³⁸ TNYT, 1960. 09. 20. B

²³⁹ TNYT, 1960. 09. 17.

²⁴⁰ TNYT, 1960. 09. 21. B

²⁴¹ TNYT, 1960. 09. 22. B

²⁴² TNYT, 1960. 09. 21. B

²⁴³ AMN, 1960. 10. 13.

²⁴⁴ TNYT, 1960. 09. 21.

²⁴⁵ TNYT, 1960. 10. 03.

jeléül hozták a virágokat.”²⁴⁶ A vizsgált *Amerikai Magyar Népszava* hasábjain a Kádárt támogatókról nem jelent meg cikk. Az amerikai magyarság ezen események megszervezésére a sajtót használta elsősorban, olyan módon, ahogyan az a képen szereplő felhíváson olvasható.

Hruscsov elleni tüntetésekre felhívás az Amerikai Magyar Népszavában

(Kép forrása: Amerikai Magyar Népszava. 1960. 09. 26. 5.)

Összegzőképpen kijelenthető, hogy Hruscsov az ENSZ épületén kívül is kihasználta a lehetőséget véleménye kifejtésére. A média mindvégig figyelemmel követte az eseményeket. A tüntetések ellen tett biztonsági intézkedések pedig jogosnak bizonyultak. Kádár és Hruscsov is a tüntetések célpontja volt.

5. Nemzetközi sajtóviasshang és magyar hangulatjelentések

Mindhárom lapnál egységes módszert alkalmazok. Heti bontásban, illetve a megérkezés előtti és alatti időszakra bontva elemzem a cikkek számát, valamint azt, hogy hány napon szerepelt a címlapon Hruscsov és Kádár. Kitérek továbbá arra, hogy mikor és mennyi kép jelent meg a szovjet és magyar pártfőtitkárokról és a látogatásukhoz köthető eseményekről (utazás a *Baltikán*, tüntetések stb.). Végül, mivel az összes sajtótermék megjelentetett karikatúrákat az eseményről áttekintem, ezek témáit, üzenetét. A vizsgálat során az 1960. szeptember 1. és 1960. október 16. között megjelent cikkeket használtam fel, mivel Hruscsov és Kádár hazaérkezését követően a korábbiakhoz képest már csak a szovjet pártfőtitkár beszámolója és a *Baltika* hazaérkezése volt az úthoz kapcsolódó esemény. Ezáltal a bejelentést követő híreknél is kevesebb számú cikk jelent meg október végéig.

A karikatúra Fábó Edit doktori disszertációjában használt definíció szerint „*elsődlegesen képzőművészeti ábrázolásmód (majd műfaj), amely a társadalmi jelenségek, folyamatok, s a bennük érvényesülő személyiségjegyek, viselkedések belső ellentmondásait eltúlozva, felnagyítva mutatja be.*”²⁴⁷ A Hruscsov részvételéről megjelent karikatúrák kapcsán azonban megfigyelhető, hogy nem csak társadalmi jelenségekre reagálnak ezek az alkotások. Olyan karikatúra nem jelent meg, amelyen

²⁴⁶ NSZ, 1960. 09. 29. 1.

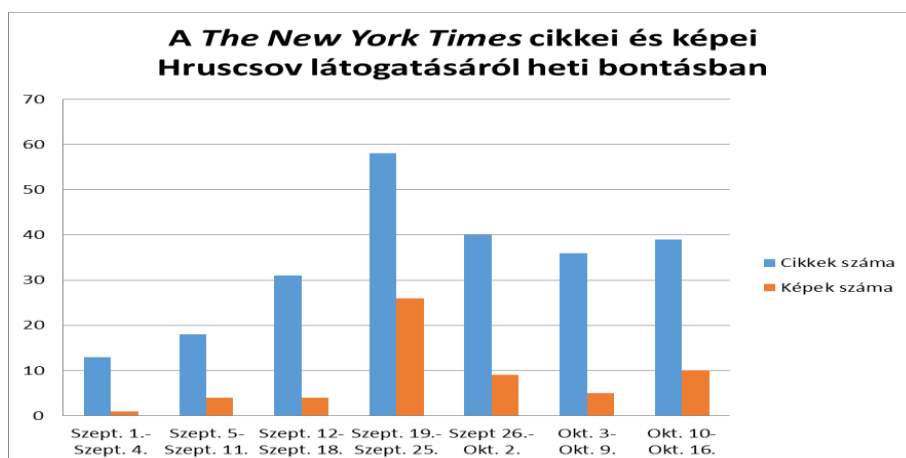
²⁴⁷ FÁBÓ, 2007. 8

Kádár János egyedül szerepelt volna, mivel amelyen szerepel, kizárólag mint az egyik szocialista vezetőként ábrázolták másokkal együtt.

5. 1. The New York Times

5.1.1. Hruscsov részvétele

A napjainkig egyik leghíresebb amerikai napilap összesen 235 cikket szentelt Hruscsov látogatásának, nem számítva a heti összefoglalók néha több oldalas írásait. Az amerikai lap esetében főleg a saját tudósítók anyagai tették ki az írások javát. Több mint 20 újságíró neve szerepel a témát érintő cikkek szerzői között.

I. Diagramm

A cikkek száma fokozatosan nőtt Hruscsov megérkezéséig, azt követően viszont közel megduplázódott. Ez a szám a hazautazás előtti héttől kezdve viszont csökkent. Ezzel szemben a képek száma a megérkezésig hetente változik, azt követően két hétig csökken, majd a hazautazáskor ismét megnőtt. Amíg Hruscsov New Yorkban tartózkodott, mindvégig szerepelt egy vele kapcsolatos vagy a Közgyűlésen hozzáköthető eseményről cikk. Megérkezése előtt itt egy napot leszámítva mindig az első lapon szerepelt hozzá kapcsolódó írás. Hazaérkezése után azonban lekerült a címlapról.

Ez az újság volt az, amelyben többször is előkerült mind a cikkekben- mind karikatúrákban az esemény hatása Nixon és Kennedy elnökválasztási kampányára. A kampányról készült és legtöbbet idézett monográfia szerzője szerint nem volt hatása Hruscsov jelenlétének a republikánus-demokrata küzdelemre.²⁴⁸ Bár külön beszédet egyik jelölt sem intézett Hruscsov jelenlétével kapcsolatban, de tettek nyilatkozatokat például arról, hogy nem kívánnak találkozni vele.²⁴⁹ Nixonhoz eljutott több Hruscsov nyilatkozatai közül, de a tájékoztatáson túl nem akarták belevonni az eseményekbe.²⁵⁰

A *The New York Times* vasárnap megjelent lapszámában jelentett meg karikatúrákat. A karikatúrák több csoportra oszthatók: Az első csoport sport témájú (ennek oka, hogy ekkor zajlott a

²⁴⁸ PIETRUSZA, 2008. 367-368.

²⁴⁹ TNYT, 1960. 09. 03. B ; TNYT, 1960. 10. 05. B.

²⁵⁰ NIXON PPS 320; DDRS 7

római nyári olimpia), a második a harmadik világhoz köthető, a harmadik new yorki tartózkodásához, a negyedik az ENSZ-ben kifejtett tevékenységéhez, végül az ötödik pedig az elnökválasztási kampányra gyakorolt hatására reflektál. 50 darab karikatúra jelent meg Hruscsovról a lapban. A világ több újágjából vett át az amerikai napilap karikatúrákat. Hruscsov ábrázolásaiban kopaszsága és testalkata mindenhol megegyezik. A legtöbb rajzon vidáman vagy mérgesen jelenítik meg.

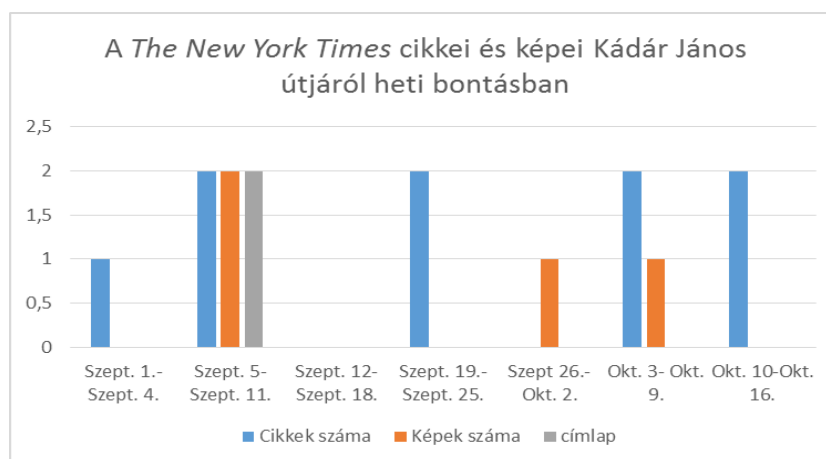
A 8 sport témájú karikatúra született Hruscsovról, amiből a 2 a „kalapácsvetés” közben ábrázolja²⁵¹. 6 képen nyugati politikusokkal versenyez a olyan sportágakban mint a futás, a baseball, a bokszt vagy a vívás. 11 gúnyrajz kapcsolható a semleges országokhoz, azonban kettő sportot ábrázoló ábrán is jelen van attribútumként a fogalom. Utóbbi karikatúrák közül 1 kapcsolódik csak Kubához, 4 Kongóhoz (melyből 2-n szerepel az ENSZ Békefenntartók jelenléte), 3 csak afrikai országokként hivatkozik rájuk és 3 mint semleges országok. 10 karikatúra foglalkozik New Yorkba érkezésével, ott tartózkodásával vagy távozásával. Ezekből 2 a mozgásának korlátozásával kapcsolatos, 2 a hazautazásához köthető, 3 még szeptemberben megjelent karikatúra pedig az érkezését ábrázolja. 15 karikatúra tért ki az ENSZ-ben végzett tevékenységéről, azonban átvitt jelentést is nézve más kategóriájú rajzot is ide lehet sorolni (16 darab olyan van amin szerepel az ENSZ épülete vagy az ülésterem, vagy kapcsolódik beszédeihez, ott véghez vitt cselekedeteihez). Ezek közül csak 2 köthető az asztalcsapkodáshoz, 6 a beszédei közben ábrázolja. Az utolsó karikatúra típusba amely Hruscsov amerikai elnökválasztási kampányra gyakorolt hatására reflektál 6 gúnyrajz sorolható. Ezekhez a kategóriákhoz kapcsolódóan Hruscsov viselete, karaktere is sokszínű volt, mert nemcsak sportolóként, de tűzoltóként, egy afrikai törzsi vadászként, toronydaruként is ábrázolták.

Hruscsov külső jegyei közül testalkata és kopaszsága majdnem minden karikatúrán jelen van. Személyiségjegyei közül több karikatúra reflektál a hirtelen megváltozó viselkedésére, ambíciózusságára és magabiztonságára. Belső ellentmondásai közül a kettős kommunikációját is több helyen ábrázolták.

5.1.2. Kádár részvétele

A magyar pártfőtitkárról Hruscsovhoz képest kevesebb cikk jelent meg. Azokkal a cikkekkel együtt, ahol legalább egy bekezdésnyi terjedelemben foglalkoztak a magyar delegációval, összesen 11 darab jelent meg az amerikai lap hasábjain. Ezek közül 6 darab foglalkozott kizárólag Kádárral. Utóbbi cikkek között találhatunk interjút, az ENSZ-ben való felszólalást, de még a beszédét is összefoglalva megjelentették. Több cikk foglalkozott a magyar ENSZ delegáció épülete előtt tüntetőkkel. Kádárról összesen 4 darab kép jelent meg az amerikai lapban, de karikatúrát nem közöltek róla. Összesen 2 napon szerepelt a címlapon, de csak amiatt, mert kitértek az ő részvételére is a *Baltika* indulásakor.

²⁵¹ TNYT, 1960. 9. 11. C. ; 1960. 9. 18. B.

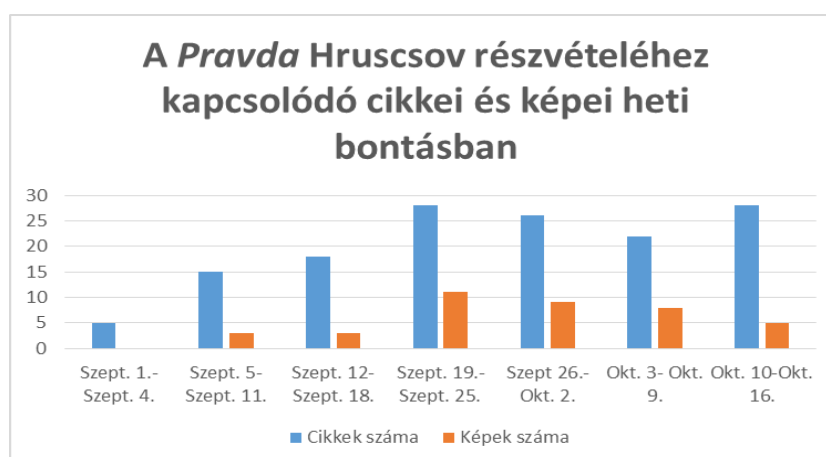

II. Diagram

5.2. Pravda

5.2.1. Hruscsov részvétele

A szovjet állampárt Központi Bizottságának lapja összesen 142 cikket és 39 képet jelentetett meg a témával kapcsolatban. Hruscsov tevékenysége hazautazásáig mindvégig a címlapon szerepelt. Ezek között legnagyobb számban a szovjet hírügynökség anyagai voltak, de megjelentették Hruscsov és más politikusok beszédeit, napi beszámolókat a Közgyűlésen történekről és helyszíni riportokat is. Több alkalommal közölték szovjet emberek üdvözlő táviratait.²⁵²

III. Diagramm

Az idő előrehaladtával nőtt a cikkek száma Hruscsov megérkezéséig. New Yorkban az első héten jelent meg a legtöbb cikk, majd két hétig csökkent a megjelent írások száma. A vizsgált időszakban a legtöbb írás Hruscsov hazaérkezésének hetében jelent meg, ami annak tudható be, hogy ekkor többször is felszólalt az ENSZ Közgyűlésén és ezeket írott formában eljuttatták a lakossághoz a sajtón keresztül. Az első kép csak az 1960. szeptember 10.-i számban jelent meg, amit még 5 követett

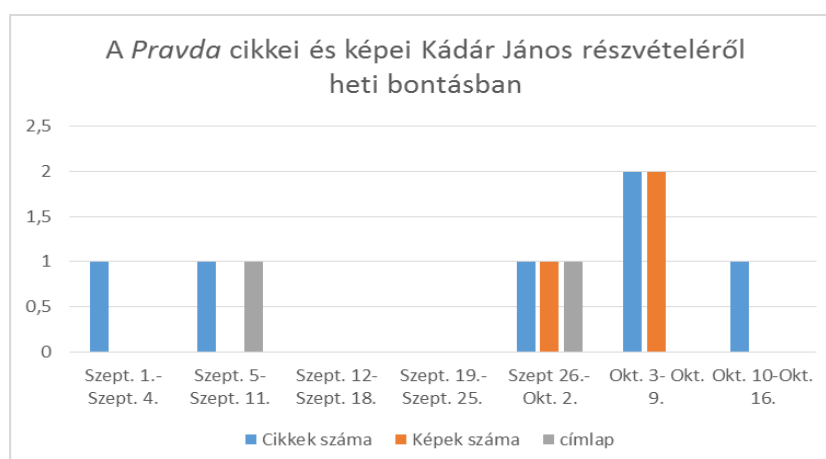
²⁵² PRAVDA, 1960. 09. 20.; PRAVDA, 1960. 09. 27.

Hruscsov New Yorkba érkezéséig. A Moszkvába érkezéssel együtt a publikált fotók száma is csökkent.

A *Pravdában* is megjelentek gúnyrajzok. A 15 rajz egyikén sincs olyan alak, amellyel egy adott személyre asszociálhatnánk, az alakok egy országot vagy blokkot szimbolizálnak. A karikatúrák kétharmada az nyugati világot vagy az Egyesült Államokat negatívan, legtöbbször támadóan ábrázolja. A békés egymás mellett élést hirdető szocialista világgal szemben a nyugat agresszívnek hat a rajzokon. A képek harmadán pedig a szocialista erőket ábrázoló figura állítja meg az szembenálló karaktert. A szocialista karakter fiatalabb és erősebb is az őt pozitívan feltüntető karikatúrákon, de akad rajz amin kicsinek hat az Egyesült Államokkal szemben. Egy karikatúrát a *Népszabadságtól* vettek át, azon megfigyelhető egy Hruscsovhoz hasonló alak.²⁵³ Megjelentek rajzos ábrázolások is, amelyek egy eseményt idealisztikusan ábrázoltak.²⁵⁴

5.2.2. Kádár részvétele

A magyar pártfőtitkárról a *Pravdában* jelent meg a legkevesebb írás, összesen 7 cikk, 3 kép, amelyekből 2 volt csak a címlapon. A mellékelt diagramról leolvasható, hogy a bejelentés és az elutazást követő két hétben nem jelent meg egy darab cikk sem. A legtöbb írás és kép a beszédét követően jelent meg. Karikatúra nem jelent meg Kádárról a szovjet lapban.

IV. Diagram

5. 3. Népszabadság

5.3.1. Hruscsov részvétele

A *Népszabadság* a korszakban az állampárt hivatalos lapja és az ország legolvasottabb napilapja volt.²⁵⁵ Az eseményről megjelent cikkekre érvényesek voltak a korabeli magyar sajtóra jellemző jegyek: Nyugatellenes írásmód, tiltott volt a szovjet külpolitika megsértése, elsősorban hírügynökségi

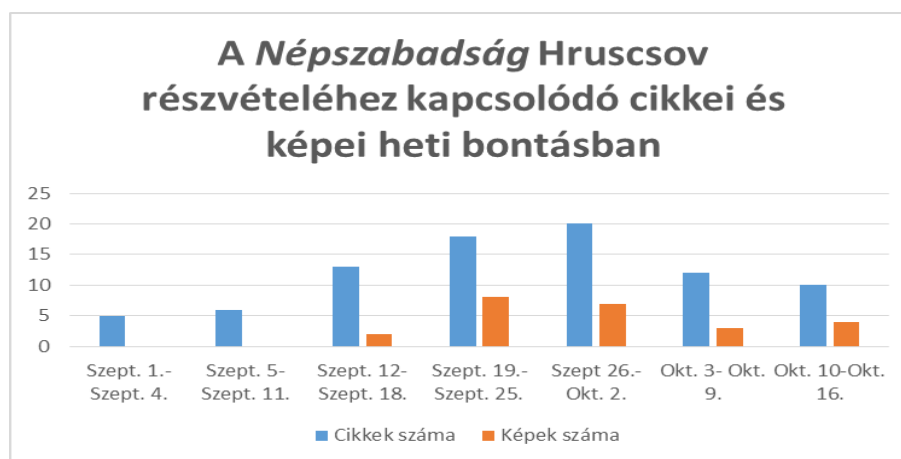
²⁵³ PRAVDA, 1960. 09. 18. 3.

²⁵⁴ Erre példa a *Baltika* megérkezése: PRAVDA, 1960. 09. 21. 2.

²⁵⁵ TAKÁCS, 2012. 59-60.

anyagok adják a cikkek alapját.²⁵⁶ A lap küldött New Yorkba egy tudósítót a magyar delegációval együtt.

Összesen 84 cikk jelent meg a Hruscsov ENSZ részvételével kapcsolatban a vizsgált időszakban. 26 TASZSZ és 15 MTI anyagot jelentettek meg. 5 alkalommal hozták le a moszkvai tudósítójuk és 7 cikk jelent meg az amerikai tudósító neve alatt. A többi témával foglalkozó írásnál nem tüntettek fel forrást. Több sajtóvisshangot bemutató írás és november első hetében egy cikksorozat jelent meg a New york-i tudósító élményeiről.

V. Diagramm

A részvétel bejelentésétől kezdve legalább öt a témával kapcsolatos írás jelent meg a lap hasábjain hetente. Az írások száma közel megháromszorozódott mikor a *Baltika* elindult az Egyesült Államok felé. New Yorkban tartózkodásának első két hete alatt jött ki a legtöbb írás és kép, illetve volt mindennap a címlapon., azt követően közel felére esett a számuk. Egy-egy lapszám kivételével a harmadik és az utolsó héten is mindig szerepelt írás az eseményekről az első oldalon.

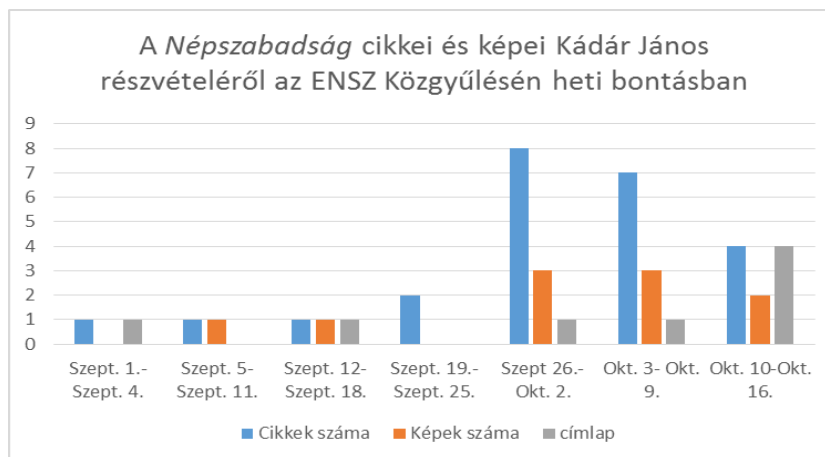
A magyar napilap 5 darab karikatúrát jelentett meg, ami Hruscsov ENSZ jelenlétéhez köthető. Ezek közül csak kettőn, a Rajzos kommentárunk és az Egy rátarti ember című rajzon szerepel maga a szovjet pártfőtitkár. Ezek a karikatúrák elsősorban az amerikai elnökhöz és külügyminiszter tevékenységéhez kapcsolódnak. A legtöbb visszatérő eleme az amerikai külpolitika ábrázolásának a csalás és a háttérben történő cselekvés. (Utóbbi attribútum néhány amerikai karikatúrán is jelen van, de a szovjetekre alkalmazva)

5.3.2. Kádár részvétele

A magyar pártfőtitkár látogatásáról a vizsgált időszakban a *Népszabadságban* 27 cikk és 7 kép jelent meg. A cikkek között például megtalálható beszédének szövege, a helyi és a moszkvai tudósítók jelentései és a városnézésről szóló beszámoló is. A *Pravdához* hasonlóan a hazai munkásságtól származó, támogatásukat és érdeklődésüket kifejező olvasói levelek publikálása a magyar pártlapban is megtörtént, melyből 4 cikk magyar dolgozók, diákok leveleit tartalmazta, amikből 2 a címlapon

²⁵⁶ TAKÁCS, 2012. 180., 184-185.

volt.²⁵⁷ A magyar lapban csak a megérkezésről szóló cikk egyetlen bekezdése foglalkozik a tüntetőkkel. Minden más esetben, mikor az amerikai magyarokról írtak, csak pozitív fogadtatásról értesült a magyar olvasóközönség.

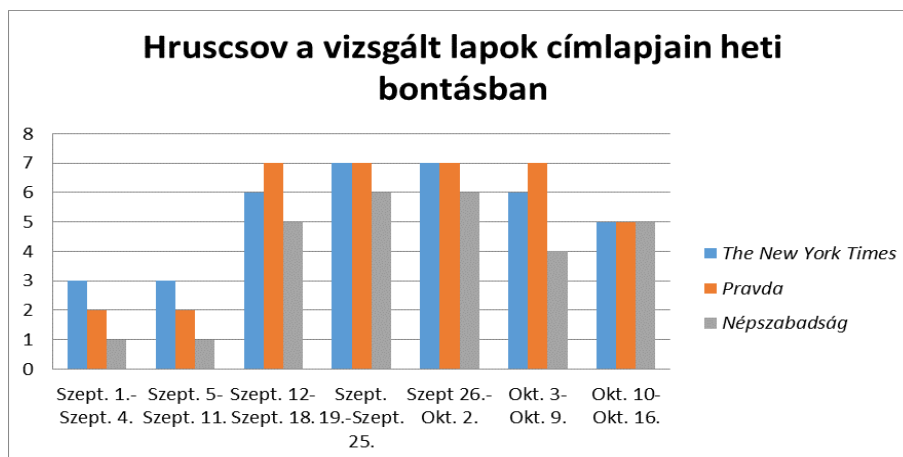

VI. Diagram

A bejelentéstől kezdve foglalkozott a lap hetente 1 cikkel Kádár útjáról, de a megérkezéstől kezdve nőtt meg az írások száma, amely a októbertől csökkent. Az utolsó vizsgált héten adták közre Kádár budapesti nyilvános beszámolóját is. Ugyanezen héten szerepelt a legtöbb alkalommal a címlapon a magyar pártfőtitkár, több esetben fényképpel együtt.

5.4. A három lap reakciójának összehasonlítása

5.4.1. Hruscsov az ENSZ Közgyűlésén

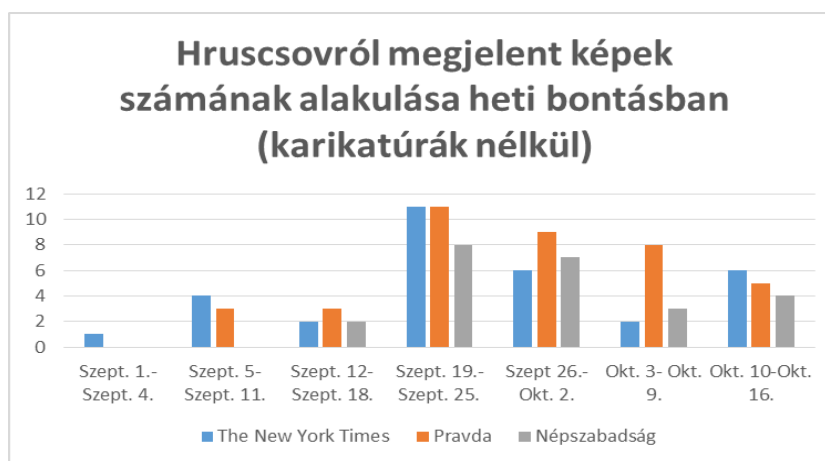
VII. Diagramm

A két szuperhatalom vizsgált lapjainak címlapján majd végig megtalálható volt legalább egy cikk erejéig Hruscsov tevékenysége. Már a megérkezése előtt is többször foglalkoztak az eseménnyel a lapok. A *Baltikára* szállva pedig egyre több hír jelent meg a címlapon. Az érdeklődés minimálisan alábbhagyott az idő folyamán, ami nem csak az utolsó héten jelentkező kevesebb címlapi jelenlét,

²⁵⁷ NSZ, 1960. 09. 21. C ; NSZ, 1960. 09. 22.

hanem az osztott címlapok alkalmazása is jelzett. A *Népszabadság* esetében a háttérbeszorulás már a harmadik New Yorkban töltött héttel megkezdődött, de a hazautazás visszajuttatta a szovjet pártfőtitkárt a címlapokra.²⁵⁸

Az eseménnyel foglalkozó cikkek száma mindhárom lap esetében nőtt október elejéig. A legnagyobb mértékű növekedés a *Pravdánál* figyelhető meg, ahol a cikkek az első héten megjelent 4 cikk és a negyedik heti 32 írás nyolcszoros a különbség. Az írások száma ekkortól apadni kezdett, de a Pravda az hazaérkezés időszakában növelte a megjelent írásos anyagok számát. Összeségében a *The New York Times* jelentette meg a legtöbb cikket, 26%-kal többet, mint a *Pravda* és több mint kétszer annyit, mint a *Népszabadság*.

VIII. Diagramm

A képek tekintetében nem lehet a címlapon szereplés napok számához vagy a cikkek számához hasonló tendenciát leírni. A két kommunista lap az első héten nem is közölt fényképet, a *Pravda* csak 1960. szeptember 10.-én és a *Népszabadság* csak három nappal később publikált fotót. Mindhárom lap esetében legalább háromszorosával több fényképet publikáltak az újságok Hruscsov megérkezésének hetében. Ezt követően minden napilap kevesebb fényképet jelentetett meg, de mikor Hruscsov hazautazott a publikált fotók száma megugrott. A legtöbb képet a *Pravda* olvasói láthattak, a legkevesebb pedig a *Népszabadságban* jelent meg.

A cikkek számának megoszlásával megegyezik a karikatúráké. A legtöbb karikatúra a *The New York Timesban* kapott helyet és témájukat tekintve is változatosabbak voltak a keleti blokkban publikált rajzokhoz képest. A nyugat az orosz lapban negatívabban van ábrázolva, mint a magyar lap karikatúráiban, mivel a legtöbb rajzon fegyverekkel együtt vagy csúf figuraként ábrázolták.

5.4.2. Kádár az ENSZ Közgyűlésén

Kádár János legtöbbször a *Népszabadság* címlapjain szerepelt, a két szuperhatalom lapjaiban mindössze 2-2 alkalommal. A kizárólag Kádárról szóló cikkeket vizsgálva a *The New York Times* nem

²⁵⁸ A magyar pártlap a hét hat napján jelent csak meg, szemben a vizsgált amerikai és szovjet lapokkal, amelyek a hét mindennapján új lapszámmal jelentkeztek.

is írt volna Kádárról a címlapon. A *Baltika* elindulásakor írt róla a címlapon és egy fényképen szerepelt szocialista vezetők között a második New Yorkban töltött hét alatt. A *Népszabadságban* legtöbbször hazaérkezésének hetében szerepelt az első oldalon.

Kádárról a legtöbb cikket a *Népszabadság* publikálta, közel kétszer annyit, mint az amerikai és a szovjet lap. A cikkek számában a *Pravda* esetében az szeptember első két hetéből és októbertől rendelkezünk csak cikkekkel, amelyből kiemelkedik a Kádár János beszédét tartalmazó hét. A *The New York Times* esetében viszont az utolsó héten nem csökkent a megjelentett cikkek száma. A *Népszabadságnál* szeptember utolsó hete a korábbi hetekhez képest négyszeres ugrást (2-ről 8-ra nőtt a cikkek száma) jelent a cikkek számában, amely a magyar pártfőtitkár hazaérkezéséig a felére apadt.

A képekben szintén a legtöbbet a magyar pártlap közölte Kádárról. A vizsgált amerikai újság indulásakor közölt több képet, később a Manhattanben töltött idő második felében csak. A *Pravda* viszont kizárólag az utóbbi időszakban publikált képeket, kevesebbet, mint a *The New York Times*. A hazautazáskor bekövetkező csökkenő tendencia a cikkekhez hasonlóan itt is megtalálható a *Népszabadságban* közölt képeknél.

5.5. Magyar ügynökök hangulatjelentései

Ötven úgy-nevezett hangulatjelentés nyomán kiegészítem és árnyalom Kádár és Hruscsov utazásának magyarországi visszhangját. A jelentések 1960 szeptembere és novembere között készültek és az ország különböző pontjain. A megfigyelt személyek foglalkozásukat tekintve igen különfélék voltak, megtalálhatóak voltak köztük papok, bányászok, pedagógusok és újságírók is. A magyar ügynökök még a Szabad Európa Rádióból²⁵⁹ és az Osztrák Néppártból is jelentettek.²⁶⁰ Az ügynököknek több alkalommal feladatuknak adták, hogy a megfigyeltek az ENSZ Közgyűléséről alkotott véleményéről is beszámoljanak.²⁶¹

A Közgyűlésen tárgyalt témák közül a berepülések és a német újrafegyverkezés megfigyelhetők a jelentésekben, de a legnagyobb számban Kínáról, a kongói krízisről és a leszerelésről beszéltek az emberek. Az ausztriai pártból jelentőktől tudjuk, hogy ott az ENSZ esetleges Bécsbe költöztetésének megghiúsítása alakított ki negatív véleményt Hruscsovról.²⁶²

Az iratokból kiderül, hogy az emberekhez több olyan információ is eljutott, amelyet a *Népszabadság* nem közölt. Ezeket néhány esetben az ügynökök a külföldi rádióadások hallgatásához kötötték.²⁶³ Sok embert az események nem érdekelték, mert szerintük nincs beleszólásuk a

²⁵⁹ ÁBTL 3.2.3. Mt-2/6

²⁶⁰ ÁBTL 3.2.3. Mt-772/1

²⁶¹ Például: ÁBTL 3.1.2. M-35482 43.; ÁBTL 3.1.2. M-36308 130.; ÁBTL 3.1.2. M-36308 138.; ÁBTL 3.1.2. M-36308 147

²⁶² ÁBTL 3.2.3. Mt-772/1

²⁶³ ÁBTL 3.1.5. O-14959/642 74.; ÁBTL 3.1.2. M-20892 211; ÁBTL 3.1.2. M-27385 112.; ÁBTL 3.1.2. M-14035 296.; ÁBTL 3.1.2. M-14036 262

világpolitika alakításába.²⁶⁴ Hruscsovról és Kádárról megjelent cikkek száma között több mint háromszoros volt a különbség, ami kisebb aránnyal, de a jelentésekben is megfigyelhető. Kádárra gyengekező politikusként tekintettek Hruscsovhoz képest,²⁶⁵ de elismerték többen, hogy „nehéz helyzetbe került” New Yorkban.²⁶⁶ Tudták az emberek, hogy tüntetések voltak Kádár ellen.²⁶⁷ Még Hruscsov nagy visszhangot kiváltó viselkedéséről is értesültek, amelyről csak árnyaltan tájékoztatott a magyar lap.²⁶⁸ Hruscsov cipőjével/szandáljával kapcsolatban elterjedt az asztal verés híre,²⁶⁹ de a lábbelivel történő fenyegetés²⁷⁰ és dobálás²⁷¹ is olvasható a jelentésekben. Egy emberhez a *The New York Times*ban megjelent merényletkísérlet terve is eljutott, amit kifogásolt is, hogy nem jelent meg a magyar lapokban.²⁷² Egy a Szovjetunióból hazaköltözött személy pedig „érdektelen és kétarcú” jelzővel illette a magyar újságok cikkeit a Közgyűlésről az orosz írásokhoz képest.²⁷³ Még viccek is készültek az eseményekről.²⁷⁴

6. A z ENSZ Közgyűlésén való részvétel értékelése és összegzés

Kádár János és Nyikita Sz. Hruscsov is tartott nyilvános beszámolót utazásáról, előbbi hazaérkezése napján, utóbbi öt nappal később. Kádár beszéde elején a szocialista országok és a semleges államok együttes sikeréről beszélt, mert a nyugati országok változtattak álláspontjukon.²⁷⁵ Az amerikai befolyás csökkenéséről beszélve tért ki arra, hogy a semleges országok akarták rávenni az Egyesült Államok vezetőjét a Hruscsovval való találkozóra.²⁷⁶ Az Egyesült Államokat, Nagy Britanniát és Franciaországot okolta azért, hogy a szocialista vezetők a céljaikat nem valósíthatták meg.²⁷⁷ Az utazás okának a gyarmati országok függetlenedésének elősegítését és a teljes leszerelés elérését adta meg.²⁷⁸ Támogatókról számolt be a kínai-, mongol-, és magyar kérdések rendezésével kapcsolatban.²⁷⁹ Hosszan beszélt a tüntetőkről, akik szerint 1956-os harcosok 1945-ben kivándorolt nyilasok lehettek,

²⁶⁴ ÁBTL 3.1.2. M-20892 210.; ÁBTL 3.1.2. M-31432 125

²⁶⁵ ÁBTL 3.1.2. M-20892 217.; ÁBTL 3.1.2. M-20892 211.;

²⁶⁶ ÁBTL 3.1.2. M-14035 296.; ÁBTL – 3.1.2. M-18667/7 /195.; ÁBTL 3.1.2. M-27843/2 294.;

²⁶⁷ ÁBTL – 3.1.2. M-18667/7 /236.; ÁBTL – 3.1.2. M-18667/7 /191; ÁBTL – 3.1.2. M-18667/7 /195; ÁBTL 3.1.2. M-14035 296.

²⁶⁸ ÁBTL 3.1.2. M-14036 262.; ÁBTL 3.1.2. M-20892 217.; ÁBTL 3.1.2. M16865 44.; ÁBTL 3.1.2. M-16551 50.

²⁶⁹ ÁBTL 3.1.2. M-14036 262.; ÁBTL 3.1.2. M16865 44.; ÁBTL 3.1.2. M-16551 50.

²⁷⁰ ÁBTL – 3.1.2. – M-18661 187.

²⁷¹ ÁBTL 3.1.2. M-22532/1 281.

²⁷² ÁBTL – 3.1.2. M-18667/7 /199

²⁷³ ÁBTL – 3.1.2. M-18667/7 /228

²⁷⁴ ÁBTL 3.1.2. M-20892 217

²⁷⁵ FODOR, 1960. 256

²⁷⁶ FODOR, 1960. 260.

²⁷⁷ FODOR, 1960. 261.

²⁷⁸ FODOR, 1960. 256-257.

²⁷⁹ FODOR, 1960. 264-265.

de kitért az országgal szolidáris amerikai magyarokra is.²⁸⁰ Beszéde végén megköszönte a hozzá eljuttatott támogató táviratokat, leveleket.²⁸¹ Kádár beszámolóját teljes hosszában megjelentette a *Népszabadság*²⁸² és írt róla a *Pravda*²⁸³ is.

Hruscsov beszámolójában az utazást szükségesnek tartotta annak érdekében, hogy globális problémákat vitathassanak meg az ENSZ-tagállamok.²⁸⁴ Beszéde első nagy gondolati egysége a gyarmati országok függetlenedéséről, Kína tagságának kérdéséről és az ENSZ átalakításának szükségességéről szólt.²⁸⁵ A célok meg nem valósításáért szintén a „nyugati imperialista államokat” tette felelőssé.²⁸⁶ A beszéd második szakasza az általános és teljes leszerelésről szólt, amelyben elsősorban az Egyesült Államokat szidalmazta.²⁸⁷ Később többet beszélt a dekolonizációról.²⁸⁸ Zárásként szintén megköszönte a támogató leveleket és az utazás során a szovjet delegációnak segítséget nyújtó személyeknek a közreműködést.²⁸⁹ A beszédet megjelentette a *Pravda*²⁹⁰ és a *Népszabadság*²⁹¹ is. Mindezek nyomán látható, hogy a beszédben említett témák több ponton megegyeznek, a nyugati országok bírálata közös, de a felépítésben is hasonlóságok vannak.

Az ENSZ Közgyűlésén járt magyar delegáció az MSZMP PB 1960. január 10-i ülésén számolt be tevékenységéről. Itt már a szocialista tábor hibás fellépéséről beszéltek, mivel a Közgyűlés elején felszólaltak a szocialista vezetők, pedig Sík Endre szerint megállapodtak 1,5 naponkénti megnyilatkozásokban.²⁹² Ennek nyomán Kádár javasolta, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszterei az ENSZ Közgyűlés ülésszakai előtt egyeztessenek a közös fellépés érdekében.²⁹³

Összegezve kijelenthető, hogy Hruscsov és Kádár részvétele az ENSZ Közgyűlésén egy nagy médiavisszhangot kiváltó esemény volt, amely a két superhatalom közötti konfrontáció terepévé vált. Az előkészületeket mindkét fél komolyan vette, mivel Hruscsov célja a formálódó harmadik világ egy része a támogatásának megnyerése, hogy ezzel bővítse a szovjet érdekszférát. Ennek érdekében szerveztek meg találkozókat, nyújtottak gazdasági vagy katonai segítséget és kérték szövetségeseik együttműködését. A szocialista vezetők beszédeiben hangoztatott céljai közül egyedül a gyarmati

²⁸⁰ FODOR, 1960. 265.

²⁸¹ FODOR, 1960. 267-268.

²⁸² NSZ, 1960. 10. 16.

²⁸³ PRAVDA, 1960. 10. 16.

²⁸⁴ FODOR, 1960. 270.

²⁸⁵ FODOR, 1960. 273-286.

²⁸⁶ FODOR, 1960. 286.

²⁸⁷ FODOR, 1960. 286-301.

²⁸⁸ FODOR, 301-309.

²⁸⁹ FODOR, 309-311.

²⁹⁰ PRAVDA, 1960. 10. 21.

²⁹¹ NSZ, 1960. 10. 21.

²⁹² MOL M-KS 288. f. 5/217. o. e. (1960. 01. 10.) 8R/100

²⁹³ MOL M-KS 288. f. 5/217. o. e. (1960. 01. 10.) 8R/100; MOL M-KS 288. f. 5/217. o. e. (1960. 01. 10.) 9R/100

kérdésben tudott előrelépést elérni. A többi szocialista pártfőtitkár beszédeiben is megfigyelhetők a szovjet célok, amely jelenség beleillik a már 1954-ben elkezdett aktív külpolitika koncepciójába.²⁹⁴ Kádár a Közgyűlésen való jelenléte is hozzájárult ahhoz, hogy 1961 tavaszától megindulhatott az amerikai-magyar közeledés, amely a magyar-kérdés 1962-es napirendről lekerüléséhez vezetett. Emiatt a *Baltika* választása a New Yorkba utazáshoz alkalmas volt, de ezt az időszakot az USA sikeresen használta ki a kongói krízis lecsillapítására és a biztonsági előkészületekre. A leglátványosabb eredményt a Castróval történt találkozás után érte el Hruscsov, amelynek köszönhetően a szovjet-kubai kapcsolatok később a kubai rakétaválsághoz vezettek. A kubai delegáció az ENSZ Közgyűlés későbbi szakaszában is a szocialista táborral együtt szavazott. A két világrend közötti konfrontatív időszakban az amerikai levéltári iratokból tükröződő kooperációra hajló gondolatok is a látogatás eredményének tekinthetők. Éppen ezért, mindkét Magyarországon elterjedt hidegháborús korszakoláshoz beilleszthetők.²⁹⁵

A biztonsági előkészületek jogosnak bizonyultak, mivel a szocialista vezetők elleni tüntetések mindennaposak voltak. Írásos beszámolók mellett képi riportok is megjelentek a lapokban. Bár több sokakat érdeklő eseménnyel párhuzamosan volt Hruscsov az ENSZ Közgyűlésén (például a római olimpia, amerikai elnökválasztási kampány), de mindezek ellenére sokáig jelen volt a címlapokon. A legtöbb anyagot az eseményről a *The New York Times* jelentette meg. Karikatúrákat is közreadtak az újságok, amik ugyanúgy kifejezték az adott ország világnézetét és alakították az olvasók véleményét. Ezek a gúnyrajzok országonként eltérő stílusban, különböző jelentéstöltetekkel bírtak.

²⁹⁴ Bővebben lásd. BÉKÉS, 2006. 54-55.

²⁹⁵ A Fischer Ferenc féle Klasszikus hidegháború periódusba, azon belül is egy konfrontációs időszakba (FISCHER, 2005. I. számú ábra), illetve Békés Csaba által kialakított 1953-tól számított „kényszerű egymás mellett élés” korszakolásba. (BÉKÉS, 2004. 137.)

7. Bibliográfia

Levéltári források

Publikálatlan iratok

ÁBTL 3.1.2. M-27843/2 294.
ÁBTL 3.1.2. M-35482 41.
ÁBTL 3.1.2. M-36308 130.
ÁBTL 3.1.2. M-36308 138.
ÁBTL 3.1.2. M-36308 147.
ÁBTL 3.1.5. O-14959/642 74.
ÁBTL 3.1.2. M-20892 211.
ÁBTL 3.1.2. M-27385 112.
ÁBTL 3.1.2. M-14035 296.
ÁBTL – 3.1.2. M-18667/7 /236.
ÁBTL – 3.1.2. M-18667/7 /191.
ÁBTL 3.1.2. M-20892 210.
ÁBTL 3.1.2. M-20892 217.
ÁBTL – 3.1.2. M-18667/7 /195.
ÁBTL 3.1.2. M-31432 125.
ÁBTL 3.1.2. M-14036 262.
ÁBTL 3.1.2. M16865 44.
ÁBTL 3.1.2. M-16551 50.
ÁBTL 3.1.2. M-14036 262.
ÁBTL 3.1.2. M-22532/1 281.
ÁBTL – 3.1.2. – M-18661 187
ÁBTL 3.2.3. Mt-2/6
ÁBTL 3.2.3. Mt-772/1
ÁBTL – 3.1.2. M-18667/7 /228
ÁBTL 3.1.2. M-16551 50.

EISENHOWER Herter Papers Chronological
1960 (1), 10. dob. [Chronological File]
Presidential Telephone

Eisenhower Presidential Library, Museum and
Boyhood Home. Abilene, Kansas, Amerikai
Egyesült Államok. HERTER, Christian A.
Under Secretary of State, 1957-59; Secretary
of State, 1959-61. Papers, 1957-61.
[Chronological File] July, 1960(1). 10. doboz.:
Presidential Telephone Calls 7/1960 - 1/20/61

EISENHOWER Herter Papers Chronological 1960 (1), 9. dob. [Chronological File] September 1960 (2)	Eisenhower Presidential Library, Museum and Boyhood Home. Abilene, Kansas, Amerikai Egyesült Államok. HERTER, Christian A. Under Secretary of State, 1957-59; Secretary of State, 1959-61. Papers, 1957-61. [Chronological File] July, 1960(1). 9 doboz.: [Chronological File] September 1960 (2)
EISENHOWER Herter Papers Chronological 1960 (1), 10. dob. [Chronological File] Cabinet	Eisenhower Presidential Library, Museum and Boyhood Home. Abilene, Kansas, Amerikai Egyesült Államok. HERTER, Christian A. Under Secretary of State, 1957-59; Secretary of State, 1959-61. Papers, 1957-61. [Chronological File] July, 1960(1). 19. doboz.: 1960 [Cabinet] (Arranged by Month) (3)
NIXON PPS 320	Nixon Presidential Library & Museum. Yorba Linda, California, Amerikai Egyesült Államok. Vice Presidential Papers. Country Files (PPS 320). 15. doboz. Russia Khrushchev, Nikita Sergi, 1894-1971. mappa
MNL XIX-J-1-k. 1945-1964 USA. 26. dob. XII-113	MNL XIX-J-1-k. 1945-1964 USA. 26. dob. XII-113: Jelentések az USA-ban élő magyarságról. 1953-57.
MNL OL XIX-J-1-k, 1945-64. KÜM Vegyes 1945-64 85. dob.	MNL OL XIX-J-1-k, 1945-64. KÜM Vegyes 1945-64 85. Doboz 12/c
MNL XIX-J-1-k 1945-1964. USA. 2.dob. 1960.	MNL XIX-J-1-k 1945-1964. USA. 2.dob. 1960. 1/6-8/1960
MNL OL XIX-j1-j KÜM 1945-64 Kína 5 dob	MNL OL XIX-j1-j KÜM 1945-64 Kína 5 dob. 26., Tétel: Magyarország és Kína kapcsolatának általános ügyei. /1949-60/. 004252 KÜM

MSZMP PB Iratok

MNL OL M-KS 228. f. 5/188. ő. e. (1960.06.21) 92R/96	MNL OL M-KS 228. f. 5/188. ő. e. (1960.06.21) 92R/96: MSZMP KB Külügyi Osztálya. 117/SE/1960.
MNL OL M-KS 228. f. 5/188. ő. e.	MNL OL M-KS 228. f. 5/188. ő. e.

(1960.06.21) 93R/96	(1960.06.21) 93R/96: MSZMP KB Külügyi Osztálya. 116/SE/1960.
MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ő. e. (1960.06.28) 34R/37	MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ő. e. (1960.06.28) 34R/37 140/4
MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ő. e. (1960.06.28) 35R/37	MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ő. e. (1960.06.28) 35R/37 140/5
MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ő. e. (1960.06.28) 32R/37	MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ő. e. (1960.06.28) 32R/37 140/2
MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ő. e. (1960.06.28) 33R/37	MNL OL M-KS 228. f. 5/189. ő. e. (1960.06.28) 33R/37 140/3
MNL OL M-KS 228. f. 5/196. ő. e. (1960.08.16) 59R/66	MNL OL M-KS 228. f. 5/196. ő. e. (1960.08.16) 59R/66 166/4
MNL OL M-KS 228. f. 5/196. ő. e. (1960.08.16) 58R/66	MNL OL M-KS 228. f. 5/196. ő. e. (1960.08.16) 58R/66
MOL M-KS 288. f. 5/217. o. e. (1960. 01. 10.) 8R/100	MOL M-KS 288. f. 5/217. o. e. (1960. 01. 10.) 8R/100 8.
MOL M-KS 288. f. 5/217. o. e. (1960. 01. 10.) 9R/100	MOL M-KS 288. f. 5/217. o. e. (1960. 01. 10.) 8R/100 9.

Declassified Documents Reference System²⁹⁶

DDRS 1	WHITE HOUSE. TOP SECRET. Issue Date: Sep 2, 1960. Date Declassified: Jan 04, 1991. Unsanitized. Incomplete. 2 page(s). Reproduced in Declassified Documents Reference System. Farmington Hills, Mich.: Gale, 2014.
DDRS 2	DEPARTMENT OF STATE. SECRET. Issue Date: Sep 3, 1960. Date Declassified: Dec 07, 1983. Unsanitized. Complete. 1 page(s). Reproduced in Declassified Documents Reference System. Farmington Hills, Mich.: Gale, 2014.
DDRS 3	DEPARTMENT OF STATE. CONFIDENTIAL. Issue Date: Sep 7, 1960. Date Declassified: Mar 15, 1982. Unsanitized. Complete. 3 page(s). Reproduced in Declassified Documents Reference System.

²⁹⁶ A Gale Digital Collections adatbázisa. Mivel több helyről szerzik be az iratokat, az adatbázis nevére, az onnan gyűjtött iratokra, keltezésük szerinti időrendi sorrendben hivatkozok. Az iratokat 2014 februárjában a Kongresszusi Könyvtárban olvastam el, jegyzeteltem ki.

- Farmington Hills, Mich.: Gale, 2014.
- DDRS 4 DEPARTMENT OF STATE. SECRET. Issue Date: Sep 12, 1960. Date Declassified: Mar 15, 1982. Unsanitized. Complete. 4 page(s). Reproduced in Declassified Documents Reference System. Farmington Hills, Mich.: Gale, 2014.
- DDRS 5 DEPARTMENT OF STATE. CONFIDENTIAL. Issue Date: Sep 16, 1960. Date Declassified: Jan 10, 1990. Unsanitized. Complete. 3 page(s). Reproduced in Declassified Documents Reference System. Farmington Hills, Mich.: Gale, 2014.
- DDRS 6 UNITED NATIONS. SECRET. Issue Date: Sep 27, 1960. Date Declassified: Jun 15, 1983. Unsanitized. Complete. 9 page(s). Reproduced in Declassified Documents Reference System. Farmington Hills, Mich.: Gale, 2014.
- DDRS 7 [Dwight D. Eisenhower, Pres.; Christian A. Herter, Secy of State; Col. John S. D. Eisenhower, Secy to the Pres.]. Oct. 1, 1960. 5 p. SECRET. Declassified Dec. 18, 1978. Eisenhower Library, Papers as President of the U.S., 1953-61 (Ann Whitman File), DDE Diaries, Folder: Staff Notes, Oct. 1960 (2), Box 34. Memorandum. WHITE HOUSE. SECRET. Issue Date: Oct 1, 1960. Date Declassified: Dec 18, 1978. Sanitized. Incomplete. 5 page(s). Reproduced in Declassified Documents Reference System. Farmington Hills, Mich.: Gale, 2014.
- DDRS 8 DEPARTMENT OF STATE. SECRET. Issue Date: Oct 6, 1960. Date Declassified: Mar 21, 1990. Unsanitized. Complete. 4 page(s). Reproduced in Declassified Documents Reference System. Farmington Hills, Mich.: Gale, 2014.

Forráskiadványok, forrásközlések, memoárok

- ANNEXES Agenda item 7 Official records of the general assembly. Fifteenth session. Annexes. 20 september - 20 december, 1960 and 7 march - 21 april, 1961. Agenda item 7: Notification by the Secretary—eneral under Article 12, paragraph 2, of the charter. New York, 1960-61.
- ANNEXES Agenda item 8 Official records of the general assembly. Fifteenth session. Annexes. 20 september - 20 december, 1960 and 7 march - 21 april, 1961. Agenda item 8: Adoption of the agenda. New York, 1960-61.

- ANNEXES Agenda item 9 Official records of the general assembly. Fifteenth session. Annexes. 20 september - 20 december, 1960 and 7 march - 21 april, 1961. Agenda item 8: General debate. New York, 1960-61.
- ANNEXES II. Agenda item 85. Official records of the general assembly. Fifteenth session. Annexes II. Agenda item 85: The situation in the Republic of the Congo. New York, 1960-1961.
- BARÁTH, 2012 BARÁTH Magdolna (Szerk.): Szovjet diplomáciai jelentések Magyarországról a Hruscsov-korszakban. Napvilág Kiadó - Politikatörténeti Intézet, Budapest, 2012.
- BÉKÉÉRT, 1960 A békéért és a népek szabadságáért. N. Sz. Hruscsov és Kádár János beszéde az ENSZ XV. Közgyűlésén. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1960
- BÉKÉS, 1998 BÉKÉS Csaba: Magyar-szovjet csúcsalálkozók, 1957-1965. In: Litván György (szerk.): Évkönyv VI. 1998. 1956-os Intézet, Budapest, 1998.
- BULLETIN, 1960 The Department of State BULLETIN. 1960/43. U.S. Government Printing Office, Washington D.C., 1960.
- BORHI, 2002 BORHI László: Iratok a magyar-amerikai kapcsolatok történetéhez 1957-1967. Ister Kereskedelmi, Szolgáltató és Kiadó Kft., Budapest, 2002.
- BORHI, 2009 BORHI László: Magyar-amerikai kapcsolatok 1945-1989. Források. MTA Történettudományi Intézet, Budapest, 2009.
- DOD, 1960 Documents on Disarmament. 1960. Department of State, Washington D.C., 1961. (Felhasznált változat: http://www.un.org/disarmament/publications/documents_on_disarmament/1960/DoD_1960.pdf (Letöltés ideje: 2014. 3. 15.)
- FODOR, 1960 FODOR János (szerk.): A szocialista tábor hangja az ENSZ-ben. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1960.
- FRUS, 1958-1960 Vol. II. Foreign Relations of the United States. Glennon, John P. (szerk.): Foreign Relations of the United States, 1958-1960, United Nations and General International Matters, Volume II. United States Government Printing Office, Washington D.C., 1991.
- HEIKAL, 1974 HEIKAL, Mohamed Hasszanein: Nasszer és kortársai. Kairói dokumentumok. Kossuth Kiadó, Budapest, 1974.
- HOLLAI, 2010 HOLLAI Imre: Út az elnökséghez. Ad-Librum, Budapest, 2010.
- HUSZÁR, 2002. HUSZÁR Tibor: Kedves, jó Kádár elvtárs! Válogatás Kádár

- János levelezéséből. 1954-1989. Osiris, Budapest, 2002.
- KHRUSHCHEV, 1960 Khrushchev in New York. Crosscurrents Press, New York, 1960
- KHRUSHCHEV, 2007 KHRUSHCHEV, Sergei (szerk.): Memoirs of Nikite Khrushchev. Statesman. 1953-1964. The Pennsylvania State University Press, University Park, 2007.
- MITROVITS, 2014 MITROVITS Miklós (szerk.): Lengyel, magyar „két jó barát”. A magyar-lengyel kapcsolatok dokumentumai, 1957-1987. Napvilág Kiadó, Budapest, 2014.
- RESOLUTIONS Resolutions adopted by the General Assembly during its FIFTEENTH Session Volume I. 20 September-20 December 1960. General Assembly, Official Records: Fifteenth Session. New York, 1961.

Monográfiák

- ANDERLE, 2004 ANDERLE ÁDÁM: Kuba története. Akkord Kiadó, Budapest, 2004.
- BAILEY, 1960 BAILEY, Sidney D.: The General Assembly of the United Nations. A study of Procedure and Practice. Stevens & Sons Limited, London, 1960.
- BÉKÉS, 2004 BÉKÉS Csaba: Európából Európába. Magyarország konfliktusok kereszttüzében, 1945-1990. Gondolat Kiadó, Budapest, 2004.
- BÉKÉS, 2006 BÉKÉS Csaba: Az 1956-os magyar forradalom a világpolitikában. 1956-os Intézet, Budapest, 2006.
- BÉKÉS, 2012. BÉKÉS, Csaba: Magyarország, a szovjet blokk és a nemzetközi politika az enyhülés időszakában. 1953-1991. Kézirat. Budapest, 2012.
- BESCHLOSS, 1986 BESCHLOSS, Michael E.: Mayday. Eisenhower and the U-2 affair. Harper & Row Publishers, New York, 1986.
- BÚR, 2011. B BÚR Gábor. A Szubszaharai Afrika története. Kossuth Kiadó, Budapest, 2011.
- CARLSON, 2009 CARLSON, Peter: K blows top. A cold war comic interlude, starring Nikita Khrushchev, America's most unlikely tourist. PublicAffairs, New York, 2009.
- DIVINE, 1981 DIVINE, Robert A.: Eisenhower and the Cold War.
- ENSZ, 2013 Alapvető tények az ENSZ-ről. Magyar ENSZ Társaság,

	Budapest, 2013.
FISCHER, 2005	FISCHER Ferenc: A kétpólusú világ. 1945-1989. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2005.
FURSENKO-NAFTALI, 1997	FURSENKO, Aleksandr – NAFTALI, Timothy: „One hell of a gamble”. Khrushchev, Castro and Kennedy 1958-1964. W. W. Norton & Company, New York, 1997,
FURSENKO-NAFTALI, 2006	FURSENKO, Aleksandr – NAFTALI, Timothy: Khrushchev’s cold war. The inside story of an American adversary. W. W. Norton & Company, New York, 2006.
HORVÁTH-PARAGI-CSICSMANN, 2013	HORVÁTH Jenő – PARAGI Beáta – CSICSMANN László: Nemzetközi Kapcsolatok Története. 1941-1991. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2013.
HOVET, 1960	HOVET, Thomas Jr.: Bloc politics in the United Nations. Harvard University Press, Cambridge, 1960.
KHRUSHCHEV, 2000	KHRUSHCHEV, Sergei: Nikita Khrushchev and the Creation of a Superpower. University Park, The Pennsylvania State University, 2000.
KISSINGER, 2008	KISSINGER, Henry: Diplomácia. Panem, Budapest, 2008.
MEDVEGYEV, 1989	MEDVEGYEV, ROY: Hruscsov. Politikai életrajz. Laude Kiadó, Budapest, 1989.
NEWTON, 2011	NEWTON, Jim: Eisenhower. The white house years. Double Day, New York, 2011.
PIETRUSZA, 2008	PIETRUSZA, David: 1960. LBJ vs. JFK vs. Nixon. Union Square Press, New York, 2008.
PLUMMER, 1996	PLUMMER, Brenda Gayle: Rising Wind. Black Americans and U.S. Foreign Affairs, 1935-1960. The University of North Carolina Press, Chapel Hill, 1996.
SZILÁGYI, 2013.	SZILÁGYI István: Geopolitika. Publikon Kiadó, Pécs, 2013.
SZOVJET, 1980	A Szovjetunió története. A Nagy Októberi Szocialista Forradalomtól napjainkig. Második rész. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1980.
TAKÁCS, 2012	TAKÁCS Róbert: Politikai újságírás a Kádár-korban. Napvilág Kiadó – Politikatörténeti Intézet, Budapest, 2012.
TAUBMAN, 2004	TAUBMAN, William: Khrushchev. The man and his era. Free Press, London, 2004.

Disszertációk

FÁBÓ, 2007

FÁBÓ Edit: A MAGYAR DUALIZMUS KORI KARIKATÚRÁK ÉS PARÓDIÁK. A nőkkel kapcsolatos társadalmi sztereotípiák változása az élclapok tükrében. ELTE, Budapest, 2007. (Felhasznált változat: <http://doktori.btk.elte.hu/hist/fabo/diss.pdf> (Letöltés ideje: 2014. 3. 14.)

Tanulmányok

BESCHLOSS, 1991

BESCHLOSS, Michael R.: The crisis years. Kennedy and Khrushchev, 1960-1963. Harpercollins, New York, 1991

BLOOMFIELD, 1966.

BLOOMFIELD, Lincoln P.: China, the United States, and the United Nations. In: International Organization, 1960/4.

BÚR, 2011. A

BÚR Gábor: Afrika története a 19-20. században. In: Búr Gábor (Szerk.): Afrika-történeti tanulmányok. Mundus Novus, Budapest, 2011.

FEHÉR, 2007

FEHÉR Zoltán: George F. Kennan: Realista diplomata a hidegháborús stratégia alakításában. In: Frank Tibor (Szerk.): Gyarmatokból impérium. Magyar kutatók tanulmányai az amerikai történelemről. Gondolat Kiadó, Budapest, 2007.

GOUGH, 2012

GOUGH, Roger: Kádár és a Nyugat. In: Földes György – Mitrovits Miklós (szerk.): Kádár János és a 20. századi magyar történelem. Tanulmányok. Napvilág Kiadó, Budapest, 2012.

GROSS, 1962.

GROSS, LEO: Immunities and Privileges of Delegations to the United Nations. In: International Organization. 1962/3.

KARAFEAS-SMART, 1965

KARAFEAS-SMART, John: Africa and the United Nations. In: International Organization. 1965/3.

SZABÓ, 2008

SZABÓ Loránd: Tévhitek és tények a Kongói Demokratikus Köztársaság előtti Kongóról egy történeti áttekintés ürügyén. In: Afrika Tanulmányok. 2008/4.

SZILÁGYI, 2011

SZILÁGYI István: A földrajz a történelem kulcsa. 150 évvel ezelőtt született Sir Halford J. Mackinder brit földrajztudós, a geopolitika klasszikusa. In: Magyar Tudomány. 2011/11.

URBÁN, 1994

URBÁN Károly: A sors kegyeltje. Hruscsov. In Rubicon 1994/7.

Kronológiák, lexikonok

- CHAMBERLIN-HOVET-
HOVET, 1970 CHAMBERLIN, Waldo – HOVET, Thomas Jr. – HOVET, Erica: A chronology and fact book of the United Nations. 1941-1969. Oceana Publications, Inc. – Dobbs Ferry, 1970.
- HORVÁTH, 2005 HORVÁTH Jenő (szerk.): Világpolitikai lexikon (1945-2005). Osiris Kiadó, Budapest, 2005.
- KISS, 2006 Kiss András: Kronológia. In: Békés Csaba – Kecskés D. Gusztáv (szerk.): A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956-1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia. Magyar ENSZ Társaság, Budapest, 2006.
- KRAUSZ-SZILÁGYI, 1992 KRAUSZ Tamás – SZILÁGYI Ákos (Szerk.): Oroszország és a Szovjetunió XX. századi képes történeti kronológiája (1900-1991). Akadémia Kiadó, Budapest, 1992.

Újságcikkek

Amerikai Magyar Népszava

- AMN, 1960. 10. 13 Dr. Fábián Béla: Kruscsev távozásának ideje MA, október 13-án. In: *Amerikai Magyar Népszava*. 1960. 10. 13. 4.
- AMN, 1960. 09. 18. Fábián Béla: Kádár János New Yorkban. In: *Amerikai Magyar Népszava*. 1960. 09. 18. 5.
- AMN, 1960. 10. 03. (Felhívás) Arra kérjük asszonytársainkat, hogy... In: *Amerikai Magyar Népszava*. 1960. 10. 03. 6.
- AMN, 1960. 10. 05. Botrányosan viselkedik Nikita Kruscsev a UN-ben. In: *Amerikai Magyar Népszava*. 1960. 10. 05. 1.

Pravda

- PRAVDA, 1960. 09. 02. 1. Делегация СССР на XV сессию Генеральной Ассамблеи ООН. In: *PRAVDA*. 1960. 09. 2. 1.
- PRAVDA, 1960. 09. 20. Пожелания советского народа. In: *PRAVDA*, 1960. 09. 20. 2.
- PRAVDA, 1960. 09. 21. 1. Встреча Н. С. Хрущева с Фиделем Кастро. In: *PRAVDA*. 1960. 09. 21. 1.
- PRAVDA, 1960. 09. 24. 1.-4. СВОБОДУ И НЕЗАВИСИМОСТЬ ВСЕМ КОЛОНИАЛЬНЫМ НАРОДАМ РЕШИТЬ ПРОБЛЕМУ ВСЕОБЩЕГО РАЗОРУЖЕНИЯ! In: *PRAVDA*. 1960. 09. 24.

- 1-4.
- PRAVDA, 1960. 09. 27. Советские люди говорят: горячо одобряем! In: *PRAVDA*. 1960. 09. 27. 3.
- PRAVDA, 1960. 09. 28. Завтрак у Н. С. ХРУЩЕВА в честь глав делегаций социалистических стран. In: *PRAVDA*. 1960. 09. 28. 1.
- PRAVDA, 1960. 10. 05. РЕШИТЬ ЖИЗНЕННО ВАЖНЫЕ ДЛЯ СУДЕБ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА ПРОБЛЕМЫ. In: *PRAVDA*. 1960. 10. 05. 2-3.
- PRAVDA, 1960. 10. 16. Митинг трудящихся Будапешта. In: *PRAVDA*. 1960. 10. 16. 5.
- PRAVDA, 1960. 10. 21. МЫ ВЫСТУПАЕМ ЗА ПРОЧНЫЙ МИР И СВОБОДУ НАРОДОВ, ЗА СВЕТЛОЕ БУДУЩЕЕ ВСЕГО ЧЕЛОВЕЧЕСТВА! Многотысячный митинг трудящихся Москвы, посвященный работе советской делегации на XV сессии Генеральной Ассамблеи ООН. In: *PRAVDA*. 1960. 10. 21. 1-5.

Népszabadság

- NSZ, 1960. 09. 02. 01. Hruscsov elvtárs vezeti a szovjet küldöttséget az ENSZ közgyűlésén. In: *Népszabadság*. 1960. 09. 02. 1.
- NSZ, 1960. 09. 11. 5. Jelentés a Baltika óceánjáróról. In: *Népszabadság*. 1960. 9. 11. 5.
- NSZ, 1960. 09. 21. A Miért költözött Castro a New York-i néger negyedben lévő Theresa Szállóba? In: *Népszabadság*. 1960. 09. 21. 5.
- NSZ, 1960. 09. 21. B Hruscsov felkereste Fidel Castrót New York néger negyedében. In: *Népszabadság*. 1960. 09. 21. 1.
- NSZ, 1960. 09. 21. C "Vezessen sikerre az Önök harca a békéért, a leszerelésért". Magyar dolgozók üdvözlétei, jókívánságai a baráti ENSZ-delegációkhoz. In: *Népszabadság*. 1960. 09. 21. 1.
- NSZ, 1960. 09. 22. Nagy figyelemmel kísérik a magyar dolgozók az ENSZ-közgyűlés híreit. Újabb üdvözlő táviratok a magyar küldöttséghez New Yorkba. In: *Népszabadság*. 1960. 09. 22. 1.
- NSZ, 1960. 09. 24. A Szabadságot és függetlenséget minden gyarmati népnek! Oldjuk meg az egyetemes leszerelést! In: *Népszabadság*. 1960. 09. 24. 1-4

- NSZ, 1960. 09. 24. B Hruscsov elvtárs találkozója afrikai vezetőkkel. In: *Népszabadság*, 1960. 09. 24. 5.
- NSZ, 1960. 09. 25. A leszerelés korunk központi problémája, amelyről alapvetően függ a béke fenntartása. In: *Népszabadság*, 1960. 09. 25. 1-4.
- NSZ, 1960. 09. 29. 1. Amerikai magyarok szívélyesen köszöntötték Kádár elvtársat. A magyar küldöttség Novotny elvtárs fogadásán és Nehru vacsoráján. In: *Népszabadság*, 1960. 09. 29. 1.
- NSZ, 1960. 10. 04. 4. Kádár János vasárnap sétát tett New York Cityben. In: *Népszabadság*, 1960. 10. 04. 4.
- NSZ, 1960. 10. 05. Népünk gyűlöli a háborút, az imperializmust s békében akar élni minden más néppel. Kádár János elvtárs beszéde az ENSZ 15. Közgyűlésén. In: *Népszabadság*, 1960. 10. 05. 1-3.
- NSZ, 1960. 10. 12. A leszerelés kérdését az ENSZ-közgyűlés teljes ülésén kell megvitatni. Hruscsov javasolta: ha a mostani ülés szak erre nem képes, tavasszal a kormány- vagy államfők részvételével üljön össze a közgyűlés rendkívüli ülészakája. In: *Népszabadság*, 1960. 10. 12. 1.-4.
- NSZ, 1960. 10. 13. Kádár János elvtárs nyilatkozata a New York Timesnek. In: *Népszabadság*, 1960. 10. 13. 3.
- NSZ, 1960. 10. 14. "Le kell tépni az álarcot a gyarmattartókról!" Hruscsov elvtárs felszólalása a gyarmati kérdés megvitatásának módjáról. In: *Népszabadság*, 1960. 10. 14. 2-3.
- NSZ, 1960. 10. 16. A béke és a haladás erői előnyomulóban vannak. Budapest dolgozói nagy szeretettel fogadták Kádár János elvtársat. A magyar küldöttség vezetőjének beszámolója az ENSZ Közgyűléséről. In: *Népszabadság*, 1960. 10. 16. 1-4.
- NSZ, 1960. 10. 21. Hruscsov elvtárs beszéde a moszkvai dolgozók nagygyűlésén az ENSZ 15. ülészakáról és az időszerű nemzetközi kérdésekről. In: *Népszabadság*, 1960. 10. 21. 1-5.

The New York Times

- TNYT, 1960. 08. 10. Khrushchev Hints Plan to Head Delegation in U.N. Next Month. In: *The New York Times*, 1960. 08. 10. 1.
- TNYT, 1960. 09. 03. A Herter to Head U.N. Mission. In: *The New York Times*, 1960.09.03. 1.
- TNYT, 1960. 09. 03. B Nixon Plans No Meeting. In: *The New York Times*, 1960. 09.

	03. 3.
TNYT, 1960. 09. 08.	Soviet Premier to Arrive Sept. 19 on Small Ship. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 08. 1-6.
TNYT, 1960. 09. 11. A	Tito and Nasser Will be at U.N. <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 11. 1-5.
TNYT, 1960. 09. 11. B	Caruthers, Osgood: Red Block Leaders in Shipboard Talk. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 11. 9.
TNYT, 1960. 9. 11. C	„Sensational last-minute entries for the Olympic Games.” In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 11. 2E.
TNYT, 1960. 09. 17.	Bid to Khrushchev brings bomb threat. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 17. 11.
TNYT, 1960. 09. 18. A	Jack Gould: U.S. Asks Restraint In Coverage by TV Of Soviet Premier. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 18. 1.-39.
TNYT, 1960. 09. 18. B	„Hammer and sickle throw”. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 18. E3.
TNYT, 1960. 09. 2.	Khrushchev Going to U.N. Assembly with Bloc Chiefs. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 2. 1-2.
TNYT, 1960. 09. 19.	Items proposed for inclusion in Agenda of 15th U.N. General Assembly Session. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 19. 16.
TNYT, 1960. 09. 20. A	Angry Castro switches hotels and moves to Harlem after protesting to the U.N. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 20. 1.-16.
TNYT, 1960. 09. 20. B	Porter, Russel: Police security plans go smoothly for the first day of Khrushchev's visit here. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 20. 15.
TNYT, 1960. 09. 21. A	Harrison E. Salisbury: Russian Goes to Harlem, Then Hugs Cuban at U.N. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 21. 1.-16.
TNYT, 1960. 09. 21. B	5 fight occur near U.N. as demonstrators clash with police and each other. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 21. 17.
TNYT, 1960. 09. 22. A	Salisbury, Harrison E.: Khrushchev Offers Views From a Park Ave. Balcony. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 22. 1.-11.
TNYT, 1960. 09. 22. B	Porter, Russel: Security is tightened as two plots to assassinate Khrushchev are reported. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 22. 12.
TNYT, 1960. 09. 23.	Khrushchev Calls President's Speech Conciliatory; Hints He Would Meet Him. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 23. 13.
TNYT, 1960. 09. 24. A	Text of Premier Khrushchev's Speech Before United Nations

TNYT, 1960. 09. 24. B	General Assembly. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 24. 6-9 Salisbury, Harrison E.: Khrushchev dinner waits for tardy castro. Cuban is 38 minutes late – peace pipe given to Russian. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 24. 9.
TNYT, 1960. 09. 25.	Benjamin Welles: New States Are Aroused By Khrushchev's Attack. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 25. 1.-36.
TNYT, 1960. 09. 27. A	Text of Hammarskjöld's statement on his guiding principles. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 27. 16.
TNYT, 1960. 09. 27. B	Nehru and Nasser tell president they oppose Khrushchev plan. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 27. 23.
TNYT, 1960. 09. 27. C	Macmillan rallies commonwealth nations to support Hammarskjöld's stand. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 27. 19.
TNYT, 1960. 09. 30	Sukarno due to propose today that the united nations should leave new York. In: <i>The New York Times</i> , 1960. 09. 30. 8.
TNYT, 1960. 10. 01.	Salisbury, Harrison E.: Khrushchev is host to 7 neutrals at luncheon. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 10. 01. 3.
TNYT, 1960. 10. 04.	Text of address by Khrushchev and reply by hammarskjöld before assembly. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 09. 10. 19.
TNYT, 1960. 10. 05. A	Macmillan and Khrushchev Meet Again; Briton Urges Big Four Talks Early in '61. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 10. 05. 1.
TNYT, 1960. 10. 05. B	Egan, Leo: Kennedy Agrees With President On Khrushchev. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 10. 05. 1.-35.
TNYT, 1960. 10. 06. A	5 neutrals drop resolution in U.N. calling for an Eisenhower- khrushchev meeting. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 10. 06. 16.
TNYT, 1960. 10. 06. B	Salisbury, Harrison E.: Khrushchev schedule indicates he may leave u.s. next week. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 10. 06. 16.
TNYT, 1960. 10. 06. C	Key Assembly Vote On Neutralist Motion. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 10. 06. 12.
TNYT, 1960. 10. 08.	Khrushchev may fly to Russia next week. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 10. 08. 2.
TNYT, 1960. 10. 11.	Baltika Seaman Asks for Asylum. In: <i>The New York Times</i> . 1960.10.11. 1.-2.
TNYT, 1960. 10. 12. A	Brewer, Sam Pope: Kadar Sees U.S. Losing U.N. Sway. Says,

	In Interview, Recent Assembly Votes Show Drop in American Influence. In: <i>The New York Times</i> . 1960.10.12. 20.
TNYT, 1960. 10. 12. B	Roll-Call Vote at U.N. On Disarmament Talks. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 10. 12. 16.
TNYT, 1960. 10. 16.	Trend of U.N. Vote on China Issue. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 10. 16. E4.
TNYT, 1960. 10. 17.	Khrushchev a guest of mrs. Roosevelt. In: <i>The New York Times</i> . 1960. 10. 17. 14.

Internetes források

TARJÁN, ONLINE	TARJÁN M. Tamás: 1960. október 12. Hruscsov cipője az asztalra kerül. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1960_oktober_12_hruscsov_cipoje_az_asztalra_kerul/ (Letöltés ideje: 2014. 1. 14.)
YEARBOOK, 1960.	Yearbook of the United Nations. http://unyearbook.un.org/unyearbook.html?name=1960index.html (Letöltés ideje: 2014. 1. 14.)
HOTEL THERESA	Hotel Theresa (Now Theresa Towers). http://www.neighborhoodpreservationcenter.org/db/bb_files/Hotel-Theresa--now-Theresa-Towers-.pdf (Letöltés ideje: 2014. 3. 14)

Szakedolgozatok, TDK dolgozatok

KORSZUN, 1997	KORSZUN Sándor: A Szovjetunió felértékelődése. Ny. Sz. Hruscsov utazásai az Egyesült Államokban. Szakedolgozat, Pécs, 1997.
EZER, 2006	EZER Ágost: Az U2 lelövése a <i>Népszabadság</i> cikkeinek tükrében. (http://publikon.hu/htmls/tanulmanyok.html?ID=51&essayID=84) (Letöltés ideje: 2014. 1. 14.))